

de Kanttekening

SEPTEMBER 2024 | DEKANTTEKENING.NL | PRIJS €5,99

Vrij, moedig & inclusief

Veilige gebieden in Syrië, hoe reëel is dat?

Süvari Öztürk:
'Ik zie dat mijn muziek hoop geeft'

Advocaat: financiële steun aan Israël
maakt je medeverantwoordelijk

Inhoudsopgave

de Kanttekening MAGAZINE

COLOFON

September 2024
Jaargang 7 - nr. 78

UITGEVER
De Kanttekening B.V.

HOOFDREDACTEUR
Mehmet Cerit

REDACTIE EN EINDREDACTIE
Tayfun Balcik, Mariska Jansen
en Majorie van Leijen

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE
Mariska Jansen, Ewout Klei, Tayfun
Balcik, Anne-Rose Hermer, Thomas
von der Dunk, Majorie van Leijen,
Abdelkader Benali, Mehmet Cerit,
Tineke Bennema, Emine Öncü,
Karim Abbara, Arjan van Westen,
Caner Mert, Reyis Kurt, Frank de
Wilt

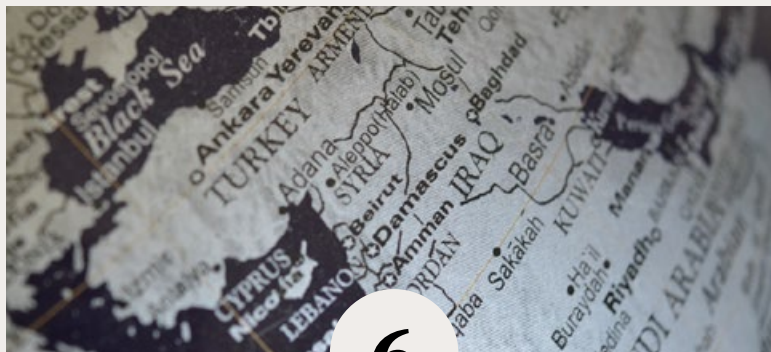
BEELD COVER
Oorlog Syrië, 2017.
Beeld: Karabo_Spain, Pixabay.

CONTACT / INFORMATIE
010-2013740
info@dekanttekening.nl
www.dekanttekening.nl

Vrij, moedig & inclusief

De uitgave van dit blad wordt
mede mogelijk gemaakt door:

IMAA Accountancy & Advies B.V

Veilige gebieden in Syrië, hoe reëel is dat?

● OP DE COVER

10

Levenslessen van Salman Karasoylu: 'Hou op met klagen en doe iets'

● SAMENLEVING

● OP DE COVER

06 Veilige gebieden in Syrië,
hoe reëel is dat?

● SAMENLEVING

08 Zij waren de eerste gastarbeiders

09 Intersectionaliteit zorgt voor
verdeeldheid – Thomas von der
Dunk

10 Levenslessen van Salman
Karasoylu: 'Hou op met klagen en
doe iets'

13 Honderd euro voor een schoon
huis – Tayfun Balcik

14 Nieuwe pioniers: Nigeriaan
krijgt gereformeerden aan het
dansen

17 Marokkaans-Nederlandse
vakantiegangers zien er
optimistisch uit – Abdelkader
Benali

18 Oost-Europese daklozen krijgen
geen opvang, vaak ten onrechte

21

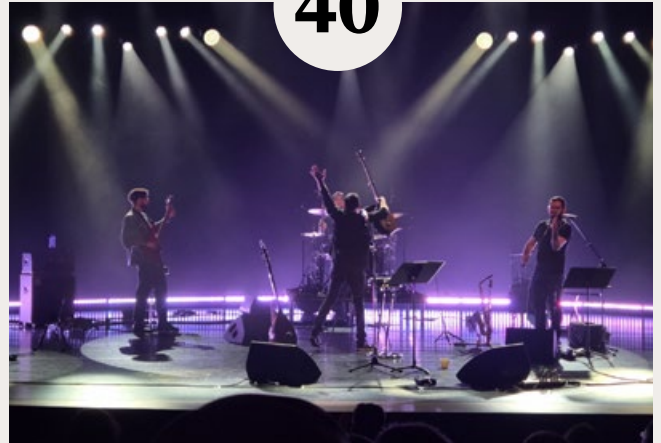
Het komt er: een islamitisch retraitecentrum in het groen

● SAMENLEVING

Suvari Öztürk: 'Ik zie dat mijn muziek hoop geeft'

● KUNST & CULTUUR

40

44

Advocaat: financiële steun aan Israël maakt je medeverantwoordelijk

● SAMENLEVING

● WERELD

- 21 Het komt er: een islamitisch retraitecentrum in het groen
- 22 'In onze cultuur is het heel gewoon dat je geesten ziet'
- 26 In Oss vangen ze asielzoekers en Oekraïners samen op, en dat gaat prima
- 28 dK-panel: volg jij de Gaza-oorlog nog?
- 31 We lijden aan collectieve klimaatamnesie – Tineke Bennema

- 32 In straatarm Marseille zorgen bewoners voor elkaar
- 35 De Mikael van Bali heet Kocong
- 36 Uit wraak bombardeerde Nederland het huis van Kamals vader

● KUNST & CULTUUR

- 38 Samira Dahmani: 'De Rif voelde als thuiskomen'
- 40 Suvari Öztürk: 'Ik zie dat mijn muziek hoop geeft'

● SAMENLEVING

- 44 Advocaat: financiële steun aan Israël maakt je medeverantwoordelijk

● OPINIE

- 47 'De hoofddoek is een trotse en bewuste keuze'

In het kort.

Racisme en seksisme bij politie Rotterdam-Centrum

BEELD: YOUTUBE

Volgens onafhankelijk onderzoeksbureau Governance en Integrity zijn de klachten van politieagenten over racisme en seksisme bij de politie van Rotterdam-Centrum gegrond. Het bureau deed een grondig onderzoek naar de klachten en sprak hierover met 75 agenten.

De politietop heeft inmiddels gereageerd op het rapport en spreekt over een 'onaanvaardbare situatie'. Deze past niet bij de gewenste cultuur binnen het korps, zo bericht *NRC*.

Het politieteam van Rotterdam-Centrum bestaat uit ongeveer 230 agenten. Klachten over racisme, seksueel grensoverschrijdend gedrag en buitensporig geweld waren hier al langere tijd een probleem. Onderzoeksbureau Governance en Integrity trekt na gesprekken met 75 agenten de conclusie dat de situatie inderdaad ernstig is.

Maar ondanks de alarmerende bevindingen zijn er geen disciplinaire maatregelen genomen tegen de betrokken agenten, vervolgt *NRC*. Dit zorgt voor een onveilige situatie. Sommige slachtoffers zitten ziek thuis. Een van hen is een Surinaamse agent, die regelmatig racistische opmerkingen naar zijn hoofd geslingerd kreeg. 'Jij hebt zeker weer alle bananen opgegeten', was een van de 'grappige' opmerkingen die zijn collega's maakten, toen de fruitschaal weer eens leeg was.

Kritische agenten beklagden zich niet alleen over racisme maar ook over overmatig alcoholgebruik tijdens teamevenementen en seksisme tegen jonge vrouwelijke collega's. •

ING discrimineerde vanwege niet-Nederlands klinkende naam

Volgens het College voor de Rechten van de Mens heeft ING Bank zich tot twee maal toe schuldig gemaakt aan indirecte discriminatie. Hierbij werden betalingen van klanten met niet-Nederlands klinkende namen gecontroleerd en geblokkeerd.

In de eerste zaak blokkeerde ING een transactie omdat de omschrijving de naam van de broer van de klant bevatte, die Arabisch klonk. In de tweede zaak werden betalingen van een vrouw geblokkeerd vanwege de niet-Nederlands klinkende naam van haar echtgenoot. Beide klanten moesten herhaaldelijk persoonlijke informatie verstrekken zonder dat ING hen een bevredigende uitleg gaf.

De bank beriep zich op haar poortwachtersfunctie, om witwassen en terrorismefinanciering te voorkomen. Hierbij gebruikte ING algoritmen om verdachte namen te identificeren. Hoewel ING stelt dat deze maatregelen noodzakelijk zijn om te voldoen aan de wetgeving, oordeelt het College voor de Rechten van de Mens dat deze screeningsmethoden onevenredig nadelig zijn voor mensen met niet-Nederlands klinkende namen. De werkwijze van ING wordt als indirect onderscheid beschouwd, wat leidt tot discriminatie.

Verder vindt het College voor de Rechten van de Mens dat ING onzorgvuldig is omgegaan met de

BEELD: PIXABAY

klachten van de klanten. De bank heeft hen geen duidelijke uitleg gegeven over de reden waarom de rekeningen werden geblokkeerd. Bovendien hebben klanten herhaaldelijk om dezelfde informatie gevraagd.

Inmiddels heeft ING excuses aangeboden. De bank erkent nu dat de communicatie rondom de screening van transacties verbeterd moet worden. •

NOS schakelt reacties uit bij bericht over verdrinking asielzoeker vanwege racisme

De NOS heeft de mogelijkheid om te reageren bij een nieuwsbericht over de verdrinking van een asielzoeker uitgeschakeld vanwege 'het grote aantal racistische en discriminerende reacties'. Dit meldt de omroep onder het betreffende bericht.

'Tot onze spijt, want eigenlijk willen we iedereen laten meepraten over het nieuws en over onze journalistiek', schrijft NOS. De omroep geeft aan dat de reacties 'een grens' hebben overschreden, waardoor er geen sprake meer is van 'inhoudelijke interactie'.

In het originele bericht vraagt de NOS aandacht voor het toegenomen aantal verdrinkingen door het zomerweer, waarbij vaak asielzoekers of mensen met een migratieachtergrond onder de slachtoffers zijn. Binnen korte tijd kwamen er 312 reacties binnen, waarvan veel mensen de NOS expliciet vroegen de mogelijkheid om te reageren uit te schakelen vanwege racisme.

De meeste van die reacties zijn vermoedelijk al verwijderd, maar hier en daar zijn nog xenofobe reacties te lezen. Zo vindt reaguurder Hertog Andrée de Hofnar uit België het 'prachtig', omdat we dan 'er

BEELD: PIXABAY

ook meteen 'vanaf' zijn. Een ander anoniem account, 'aardbeienmelk', geeft een 'kleine verhuizingstip': 'In Afrika is er niet zoveel water.'

Om dergelijke haatreacties in de toekomst geen platform meer te bieden, vragen veel X-gebruikers, waaronder de schrijver Maarten Hopman, om de reactiemogelijkheid bij zulke berichten voortaan vooraf uit te zetten. •

Kalm blijven in onrustige tijden

MEHMET CERIT

Hoofredacteur / Directeur.

Op 29 juli vond er een tragisch incident plaats in Southport, Engeland, waar een zeventienjarige jongen van Rwandese afkomst drie kinderen doodde tijdens een dansles op muziek van Taylor Swift. Acht andere kinderen en twee volwassenen raakten gewond. Enkele dagen later, op 8 augustus, werden Taylor Swifts optredens in Wenen geannuleerd vanwege een terroristische dreiging, die werd opgeëist door IS.

Twee weken geleden vond er opnieuw een verschrikkelijke aanslag plaats, dit keer in het Duitse Solingen, waar een afgevoerde Syrische asielzoeker drie mensen om het leven bracht. IS heeft de aanslag opgeëist en verklaard dat deze is gepleegd uit wraak voor de omgekomen Palestijnse slachtoffers in Gaza. Waarschijnlijk kun je de Palestijnse zaak en de positie van moslims niet meer schade berokkenen dan op deze manier.

De aanval heeft geleid tot toenemende zorgen over anti-immigratiegevoelens in Duitsland, vooral omdat het samenviel met de regionale verkiezingen in het oosten van het land. Deze angst bleek terecht: de rechts-extreme partij Alternatieve für Deutschland behaalde de gevreesde zege.

Een ander zichtbaar effect van de aanslag is dat de Duitse regering een week later 28 veroordeelde Afghanen op het vliegtuig zette. Daarnaast kondigde Duitsland aan dat asielzoekers die betrokken zijn bij geweldsincidenten en een wapen bij zich dragen uitgezet kunnen worden.

De aanslag in Southport leidde tot dagenlange rellen, waarbij rechts-radicalen en rechts-extremistische jongeren de straat op gingen. De rellen leken aangewakkerd door een vals bericht op Facebook dat de dader een islamitische asielzoeker was. Met dank aan bekende influencers, waaronder de rechts-conservatieve Andrew Tate.

Ook in ons land maken radicaal-rechtse media en politici dankbaar gebruik van het aangewakkerde anti-immigratie sentiment. PVV-leider Geert Wilders stelde voor dat Syriërs die nog

‘Laten we de toon van het vluchtlingendebat vooral zo vlak houden als de bodem van ons land’

geen verblijfsvergunning hebben, moeten worden teruggestuurd, omdat Syrië veilig genoeg zou zijn.

Hoe schokkend de gebeurtenissen ook zijn, het is belangrijk dat we ons niet laten meeslepen door uitspraken van polariserende mediafiguren en politici. ‘Dit soort uitlatingen zorgen voor veel onrust onder Syrische inwoners van Nederland’, aldus Vluchtelingenwerk in onze krant. Uiteindelijk zijn het het ministerie van Buitenlandse Zaken en de rechters die bepalen of een land veilig is of niet. Net zoals we kalm moeten blijven onder nieuws uit het buitenland en erop moeten vertrouwen dat veiligheidsdiensten hun werk doen. Laten we de toon van het

vluchtlingendebat vooral zo vlak houden als de bodem van ons land, dat is al scherp genoeg.

Leden werven

Deze maand ga ik het land in om onze lezers en potentiële lezers in verschillende regio's te ontmoeten. Ons doel is om nieuwe leden te werven. Samen met onze vrijwilligers hebben we meer dan twintig evenementen georganiseerd in Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Overijssel, Groningen, Noord-Brabant en Gelderland. Het doel van deze bijeenkomsten is om met onze lezers in gesprek te gaan en hen te informeren over wat *de Kanttekening* de afgelopen tijd heeft gepubliceerd en bereikt. Ik vertel hen dat wij ons inzetten om de stem van de vaak onzichtbare biculturele Nederlanders te laten horen. Ook brengen we onrecht en onderdrukking onder de aandacht, zowel in Nederland als wereldwijd.

De energie die ik krijg van onze lezers en potentiële leden, en de gesprekken die daaruit voortkomen, geven me veel voldoening. Zo hebben we in Dordrecht na mijn presentatie maar liefst twintig nieuwe leden mogen verwelkomen. Er worden veel vragen gesteld over de toekomst van Nederland en hoe mensen kunnen bijdragen aan positieve veranderingen in ons land.

Tot slot wil ik jullie nog mededelen dat journalist Ewout Klei de redactie heeft verlaten om een nieuwe uitdaging aan te gaan in de uitgeverwereld. We zullen zijn mooie bijdragen missen. •

Op de cover.

Veilige gebieden in Syrië, hoe re

Nederland gaat onderzoeken of Syriërs nog steeds recht hebben op asiel. Daarbij zal het een nieuwe veiligheidsanalyse maken, want het huidige beleid is verouderd. Wat kunnen we verwachten van deze herziening?

SYRIË. BEELD: PIXABAY

● MAJORIE VAN LEIJEN

Een recente uitspraak van Geert Wilders deed vol stof opwaaien. Syriërs die nog geen verblijfsvergunning hebben, moeten volgens hem teruggestuurd worden en ook nieuwe aanvragen zouden niet ingewilligd moeten worden. Want, zo stelt de PVV'er, delen van Syrië zijn inmiddels veilig.

'Een Duitse rechtbank (Hoog Administratieve Hof uit Münster: red) heeft onlangs bepaald dat Syrië inmiddels veilig genoeg is. Zweden en Denemarken vonden eerder al dat delen van Syrië veilig zijn, schreef hij op X. Hij kreeg bijval van coalitiegenoten NSC en BBB.

Het lijkt geen toeval te zijn dat Wilders juist nu dit 'inzicht' deelt. De steekpartij in het Duitse Solingen, waarvan een uitgeprocedeerde Syrische asielzoeker de

verdachte dader is, deed in heel Europa de vraag opdoemen of Syriërs nog wel bescherming nodig hebben. Acht andere landen in Europa, te weten Denemarken, Duitsland, Italië, Griekenland, Kroatië, Oostenrijk, Tsjechië en Slowakije, willen deze zomer opnieuw zien of delen van Syrië veilig verklaard kunnen worden.

Hoe werkt dit in Nederland?

Maar zo snel gaat het niet. Het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken heeft aangegeven dat het op zijn vroegst eind dit jaar of begin volgend jaar met een nieuwe veiligheidsanalyse zal komen. Bovendien merkte het op dat het hier al mee bezig was voordat Geert Wilders om een herziening vroeg.

'Van sommige landen verschijnt er jaarlijks een nieuw ambtsbericht, dat is ook het geval bij Syrië. Dat betekent dat er elk jaar onderzoek wordt gedaan naar de ontwikkelingen en veilig-

heidsituatie in het land', zegt Marjon Rozema van Amnesty International Nederland aan de telefoon. Het ambtsbericht speelt in Nederland een belangrijke rol. De Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) raadpleegt het document bij asielaanvragen, maar het luistert hierbij ook naar het persoonlijke verhaal van de asielzoeker, legt Hemme Battjes Hoogleraar Europees migratierecht uit in Trouw.

Mark Klaassen, universitair docent migratierecht, legde uit in Nieuwsuur dat het asielrecht toestaat om bepaalde landen of regio's als veilig aan te merken waardoor er, behoudens individuele asielgronden, geen internationale bescherming meer nodig is. 'Niet iedereen uit een land hoeft bescherming te krijgen', maar al naar gelang de regio waar de vluchteling vandaan komt en wat het vluchtverhaal is.'

Tot nu toe werd heel Syrië door Nederland als onveilig beschouwd. Het laatste ambtsbericht over de veiligheidssituatie in Syrië dateert van augustus 2023. In dit ambtsbericht wordt uitgebreid ingegaan op de verschillende regio's. Er zijn er gebieden die relatief veel geweld ervaren, en gebieden die relatief weinig met geweld te maken krijgen, zo staat er. Toch leidde dit niet tot het veilig verklaren van deze gebieden. Want de risico's die Syriërs lopen zijn ook afhankelijk van hun positie in de maatschappij, of hun standpunten ten opzichte van de regering.

Hoofdstuk 10 van het ambtsbericht gaat over terugkeer naar Syrië. Daarover stelt het dat 'Syriërs die terugkeerden naar rege-

'Alleen omdat deze mensen het land verlaten hadden en hun toevlucht ergens anders hebben gezocht waren ze doelwit'

reëel is dat?

ringsgebied konden worden geconfronteerd met een groot aantal mensenrechtenschendingen, waaronder willekeurige detentie, marteling, gedwongen verdwijningen, afpersing en mishandeling door de Syrische autoriteiten'. Met het regeringsgebied worden de regio's bedoeld die door het regime worden beheerst. Er zijn ook regio's die worden beheerst door de oppositie, de Koerden, IS of door Turkije. Daar bestaan weer andere risico's.

'Niet echt veranderd'

De vraag is nu in hoeverre deze informatie is verouderd. Volgens verschillende ngo's is er niet veel aan deze situatie veranderd. Vluchtelingenwerk stelt dat het 'nu niet veilig is voor Syriërs om terug te keren', en dat ze 'nog steeds recht op bescherming hebben'.

'Geen enkel deel van Syrië is veilig. Mensen die worden teruggestuurd, lopen een reëel risico op vervolging. Nederland moet mensen die Syrië zijn ontvlucht beschermen. Uitzetting is inhumain', reageert Amnesty International Nederland.

'Mensenrechtenorganisaties, waaronder Amnesty International, Human Rights Watch en het Syrian Network for Human Rights, blijven documenteren hoe Syrische veiligheidstroepen en aan de regering gelieerde militias vluchtelingen die terugkeren willekeurig vasthouden, martelen, laten verdwijnen en doden. Deze schendingen zijn vaak een direct gevolg van de vermeende banden met de oppositie. Alleen omdat deze mensen het land verlaten hadden en hun toevlucht ergens anders hebben gezocht waren ze doelwit', stelt Rozema.

Sinds augustus 2023 zijn er inderdaad nieuwe rapporten gepubliceerd, door organisaties die voor het samenstellen van het ambtsbericht worden geraadpleegd. In het laatste ambtsbericht bestond de bronnenlijst uit onder andere de VN Veiligheids-

raad, UNHCR, Amnesty International, de EUAA en Human Rights Watch. De laatste publiceerde in januari dit jaar een verslag van de situatie in 2023. Het EUAA deed dit nog recenter: in april 2024, vier maanden geleden.

EU Agentschap voor Asiel (EUAA): reden van vluchten van belang

Het EU Agentschap voor Asiel bracht in april 2024 een rapport uit over de veiligheidssituatie in Syrië in de periode augustus 2022 - november 2023. De conclusies komen grotendeels overeen met de informatie in het Nederlandse ambtsbericht van 2023. Het rap-

door de huidige regering wordt beheerst. Dit is wellicht anders voor een persoon dat regeringsgezind was, of voor die persoon die terugkeert naar een gebied dat momenteel door rebellen wordt beheerst, maar dit kan niet met zekerheid worden vastgesteld, concludeert de EUAA.

De risico's die een persoon loopt bij terugkeer naar Syrië zijn allesbehalve vast te stellen van te voren, beschrijft de EUAA. Bij aankomst in Syrië kunnen terugkeerders onderworpen worden aan een veiligheidscheck en statusregeling. Deze procedures worden uitgevoerd door de Syrische inlichtingendienst. 'Er zijn

worden vastgesteld, daar komt het op neer. De conclusies van het EUAA worden door veel landen gebruikt bij het bepalen van hun richtlijnen, waaronder door Nederland. De adviezen in het rapport zijn niet bindend, maar volgens de EUAA zijn de lidstaten overeenkomstig artikel 11 van de EUAA-verordening verplicht om bij de behandeling van verzoeken om internationale bescherming rekening te houden met de richtlijnen en de gemeenschappelijke analyse, hoewel ze uiteindelijk bevoegd zijn om zelf om over individuele verzoeken te beslissen.

Ook het ambtsbericht van Nederland is niet bindend, de minister kan ervan afwijken als ze dat zou willen, legt Lynn Hillary, universitair docent migratierecht aan de Universiteit van Amsterdam uit in *Trouw*. Maar de minister heeft niet het laatste woord, dat heeft de rechter, zegt Battjes in hetzelfde artikel. Een asielzoeker kan bezwaar maken op een beslissing van het IND, en de rechter kan dan oordelen dat de veiligheidssituatie niet juist is beoordeeld, legt hij uit.

Asielzoekers hebben bepaalde rechten, waarop zij zich kunnen beroepen wanneer vanuit de politiek een roep is om strengere handhaving. Dit is in Nederland zo, en in heel Europa. Maar dat neemt de zorgen niet direct weg bij asielzoekers, die rechtse politici plotseling de bescherming die ze genoten in twijfel zien trekken, merkt Vluchtelingenwerk op.

'Dit soort uitlatingen zorgen voor heel veel onrust onder Syrische inwoners van Nederland. Zij hebben een oorlogssituatie en een wreed regime ontvlucht en hebben na een lange wachttijd veiligheid en rust gevonden in Nederland. Ze richten zich nu op de Nederlandse samenleving en nemen daar actief aan deel. Afwegingen over het al dan niet veilig zijn van een land van herkomst moeten dan ook zeer zorgvuldig gedaan worden', aldus de ngo. ●

'Dit soort uitlatingen zorgen voor heel veel onrust onder Syrische inwoners van Nederland'

port legt bovendien de nadruk op het feit dat, hoewel het in bepaalde gebieden in Syrië inderdaad veilig is voor de lokale bevolking, dit een ander verhaal kan zijn voor Syriërs die het land zijn ontvlucht. 'Het is niet het feit dat ze gevlucht zijn, maar de redenen waarom ze gevlucht zijn dat hen blootstelt aan het risico op vervolging', zo stelt het rapport.

Als een persoon zich bijvoorbeeld heeft uitgesproken tegen de regering, deel heeft genomen in een demonstratie of heeft meegevochten in de burgeroorlog, dan riskeert die persoon gevangenisstraf, marteling of andere vormen van vervolging als hij terugkeert naar een gebied dat

geen uniforme procedures die een terugkeerder moet doorlopen voordat hij teruggaat naar Syrië, noch een proces dat garanties biedt over veiligheid bij terugkeer', merkt het EUAA op. Daarnaast is er in Syrië de mogelijkheid iemand aan te geven bij de inlichtingendienst, iets dat een dagelijkse gang van zaken is in Syrië. Dit kan uit wraak zijn of voor een vergoeding en gebeurt zelfs onder burens en familieleden, stelt het.

Zijn de adviezen bindend?

De veiligheidssituatie kan dus per gebied, maar ook per persoon verschillen en kan niet met zekerheid

Zij waren de eerste gastarbeiders

Op de webcamsbeelden van grenspost Kapikule-Kapitan Andreevo zag ik lange rijen auto's. Ze hebben de jaarlijkse grote vakantie in het moederland gehad en zijn op weg terug naar Duitsland, Nederland, België, Frankrijk, Oostenrijk en Denemarken. Hier zien we derde of vierde generaties migranten uit Turkije. In de jaren zeventig is de grote jaarlijkse trek voor de zomervakantie naar het moederland begonnen.

● REYIS KURT

In de moordmachine die Tweede Wereldoorlog heette, hebben West-Europese landen hun jonge mannen aan de fronten verloren. De fout van na de Tweede Wereldoorlog werd niet herhaald. Duitsland hoefde geen schadevergoedingen te betalen. Zonder grote wrok werkte Duitsland aan zijn Wirtschaftswunder, mede dankzij de Marshall-hulp. De andere landen profiteerden ook van de Amerikaanse steun. De economie groeide als een tierelier.

Begin jaren zestig kwam Europa handen tekort. Oost-Europa was communistisch geworden. Daar konden ze geen personeel werven. Er werd verder gekeken. Turkije en Marokko waren twee landen met een jonge bevolking en een slechte economie. Er werd ongeschoold personeel gezocht. Veel tijd voor taal en integratie was er niet.

Bedrijven en arbeidsbureaus gingen in Turkije en Marokko jonge mannen werven. Ze werden medisch gekeurd. Er werd gekeken of ze een gezond gebit hadden. Vanaf 1962 tot begin jaren zeventig kwamen honderdduizenden jonge mannen hier als gastarbeider. Het was tijdelijk. Ze spaarden voor een tractor of een huis. Geliefde en gezin hoefden niet over te komen. Na een paar jaar zouden ze toch met een zak met geld terugkeren. Dan zouden ze een bestaan in eigen land opbouwen.

De meesten zijn gebleven,

TURKSE GASTARBEIDERS IN WOONORD ATATURK IN AMSTERDAM SPAREN, 1966. BEELD: RON KROON ANEFO/WIKIMEDIA COMMONS

‘Ze spaarden voor een tractor of een huis’

sommigen zijn inderdaad teruggekeerd. De vrouwen daar zagen dat dit geen doen was en haalden hun mannen over om weer naar Europa te gaan. Dat leven in het dorp zonder elektriciteit had ook

met een zak geld geen toekomst.

Mijn vrouw wilde naar een winkel in Den Haag. Terwijl zij winkelde ging ik voor het vrijdaggebied naar de Marokkaanse moskee El Islam in de Van der

Vennestraat. Toen ik weer buiten stond keek ik naar de stroom gelovigen. Ik zag oudere heren met een baard en in een lang gewaad. Waren zij de eerste generatie gastarbeiders? Nee dat kan niet. Deze heren zijn in de zestig.

De gastarbeiders zult u hooguit per scootmobiel naar de moskee zien gaan. De meesten moeten nu de leeftijd van tachtig gepasseerd zijn. Ze hebben de weg geplaveid voor de generaties na hen. Ze zijn overleden en per kist in het vliegtuig naar het moederland voor hun eeuwige rustplaats vervoerd. Moge ze allen in vrede rusten. ●

**THOMAS
VON DER DUNK**Publicist.
Cultuurhistoricus.

Intersectionaliteit zorgt voor verdeeldheid

Pinguïns kennen geen religieuze geschriften en religieuze leiders. Pinguïns stellen zichzelf en anderen ook geen vragen over hun seksuele identiteit. Laat staan dat dit tot conflicten of banvloeken leidt.

Ruim een week geleden overleed in het Sea Life Aquarium in de Australische metropool Sydney de 'homopinguïn' Sphen, die met een andere mannetjespinguïn jarenlang een intiem koppel had gevormd, tweemaal een ei had uitgebroed en daarna het kuiken had grootgebracht.

De hele pinguïnkolonie nam gezamenlijk zingend afscheid van de overleden vogel. Daarmee werd weer eens een vaste aanname van religieuze zeloten gelogenstraft: dat homoseksualiteit 'tegennatuurlijk' en daarom afkeurenswaardig is. Niets wijst erop dat het pinguïnstel sociale outcasts waren. De 'uitvaart' verliep in vrede en rust.

In vrede en rust: dat kon niet gezegd worden van de Amsterdamse Gaypride afgelopen zomer. Het concept van intersectionaliteit – het idee dat alle vormen van achterstelling en onderdrukking wereldwijd met elkaar samenhangen – heeft ook de lhbtqi-gemeen-

schap bereikt en vervolgens (onvermijdelijk) tot verdeeldheid geleid.

Mensen die niet alleen tot een seksuele, maar ook tot een etnische minderheid behoorden, voelden zich extra gediscrimineerd en vonden zich in voorgaande jaren niet voldoende gepresenteerd. De Gaypride zou vanouds te eenzijdig door witte homomannen worden gedomineerd, die daarmee de anderen onderdrukten.

En dus kwam het tot een breuk, en waren er al snel twee rivaliserende clubs die beiden aanspraak maakten op de festiviteiten. Vervolgens kwam de gemeente Amsterdam met een klassiek-Hollandse oplossing: we doen alle activiteiten dubbel, alles komt gewoon twee keer, de eerste week krijgt de ene club de organisatie, de week daarop de andere.

Desalniettemin ging het mis vanwege onenigheid binnen de minderheden-binnen-minderhengroep. Want als alles met alles samenhangt, elke vorm van onderdrukking met alle andere, dan kom je dezer dagen onvermijdelijk al snel uit bij Gaza en Israël. 'No pride in genocide', aldus de leus van pro-Palestijnse deelnemers aan de optocht, waarmee zij deelnemende Joodse homo's, die met Israëlische vlaggen zwaaiden,

uiteindelijk verjoegen.

Dat zagen we al eerder bij enkele klimaatmarsen van Extinction Rebellion, waar sommigen ook al nadrukkelijk die link wilden leggen, wat veel geruzie en de verjaging van andersdenkenden veroorzaakte. En bij alle sympathie voor de Palestijnse zaak: dit is inderdaad niet de juiste weg. Concentreer je per demonstratie op één thema, haal niet alles erbij en kaap zo niet andermans demonstratie met jouw hoofdthema weg.

Dat is niet alleen onverstandig – je jaagt zo veel mensen tegen je in het harnas – maar ook inhoudelijk dubieus. Veel hangt op deze aarde met elkaar samen, ook veel vormen van onderdrukking – maar niet zwart-wit. Hoe meer je erbij sleept, hoe gecompliceerder het wordt, omdat onderdrukte minderheden soms ook zelf weer andere minderheden onderdrukken. Iemand onderdrukken is niet een exclusief 'wit privilege'.

Juist Israël vormt een frappant voorbeeld. Het land onderdrukt – daarover geen twijfel – de Palestijnen. Maar homo's zijn in Israël veel beter af dan in Palestina. Palestijnse homo's worden in Israël onderdrukt als Palestijn, maar door Hamas als homo. Zodoende verklaarde een lesbisch Palestijns koppel tegenover *Volkskrant*-verslaggever Bo Hanna op

25 oktober 2022 zich in Tel Aviv vrijer te voelen dan thuis.

Een vorige keer had de organisatie van de Gaypride vlaggen neergezet van alle landen waar homoseksualiteit strafbaar was – dus ook de Palestijnse. Dat was voor sommigen een onwelkome boodschap, dat onderdrukten ook zelf onderdrukken, en prompt volgden protesten – waarna de organisatie helaas door de knieën ging.

De 'No pride in genocide'-demonstranten keerden zich nu tegen de Israëlische vlag met het argument dat het bij de Israëlische homorechten slechts 'pinkwashing' betrof, een lege façade die de wandaden van Netanyahu moet schoonwassen, die zo onweersproken kan pretenderen westerse vrijheden te verdedigen. Die functie zal het voor de huidige extreemrechtse regering (waarvan het religieus-fundamentalistische deel die rechten ook vast graag zou kortwieken) best hebben, maar dat laat onverlet dat die rechten er in Israël voor homo's wel zijn, door henzelf bevochten. In Hamas-gebied zijn hun Palestijnse soortgenoten rechteloos.

Je kunt je afvragen of op een Gaypride überhaupt nationale vlaggen thuishoren. Maar dat geldt dan natuurlijk ook voor de Palestijnse vlag. ●

Levenslessen van Salman Karasoylu

In *Mijn levensmarathon* schrijft Salman Karasoylu openhartig over zijn kindertijd in Turkije, de emigratie naar Nederland en de bijbehorende aanpassingsproblemen. 'Veel oudere migranten zitten vast in hun Turks-sprekende kring.'

● CANER MERT

Salman Karasoylu werd op 10 januari 1956 geboren in de Turkse plaats Pazarcik. Zijn reis van ongeschoold werk naar cum laude-student in Cultuur, Organisatie en Management, getuigt van zijn vastberadenheid en persoonlijke groei. Daarnaast heeft Karasoylu als adviseur bijge-

dragen aan het welzijn van mensen met medische uitdagingen en aan het bevorderen van culturele sensitiviteit in de geestelijke gezondheidszorg.

Waarom heb je dit boek geschreven?

'Dat is eigenlijk vrij eenvoudig. Ik werk veel met mensen, in mijn betaalde baan en bij mijn vrijwilligerswerk. Ik krijg dan ook vaak de vraag wat me motiveerde om mezelf voortdurend te ontwikke-

len en hoe ik altijd een positieve instelling kon behouden.'

'Acht jaar geleden kreeg ik de diagnose van een ongeneeslijke ziekte, wat mij aan het denken zette. Ik merkte dat ik iets wilde achterlaten voor andere mensen. Het zit ook in mijn aard om dingen te willen delen. Zodoende ben ik mijn boek gaan schrijven. Ik begon bij het begin, bij mijn jeugd in Turkije, mijn emigratie naar Nederland en de vele uitdagingen die ik heb doorstaan. Mijn hoop is dat mijn boek mensen inspireert, een lichtpuntje in donkere tijden is.'

zeningen. Daarom moest ik meteen aan het werk, eerst in een kippenbedrijf en later in de textielindustrie. Het zware, ongeschoolde werk voelde uiteraard als een tegenvaller.'

In je boek schrijf je dat je altijd positief bent gebleven. Dat lijkt mij knap lastig. Hoe hield je dat vol?

'Voor iemand met een multiculturele achtergrond hangt veel af van waar je woont en welke levensvisie je hebt. Door voortdurend een balans te vinden, kun je de verschillen omarmen en ze omzetten

SALMAN KARASOYLU

'Ik merkte meteen dat het leven hier heel anders was'

Hoe was de overgang van Nederland naar Turkije?

'In Turkije leidde ik eerst een dorpsleven, wat ik als kind erg prettig vond. Daarna verhuisden we naar de stad, waar ik me opnieuw moest aanpassen. Toen ik net aan het stadsleven gewend was, verhuisden we naar Nederland. Ik merkte meteen dat het leven hier heel anders was en moest me aanpassen aan een volledig andere cultuur.'

'Ik wilde heel graag studeren. Helaas staat mijn geboortjaar verkeerd in mijn paspoort. Ik was net 17, waardoor ik geen gebruik kon maken van de leerplichtvoor-

in een bron van positiviteit. Als je alleen maar negatief bent en in onmogelijkheden denkt, beland je in een vicieuze cirkel waar je moeilijk uitkomt.

'Ik woon inmiddels bijna 52 jaar in Nederland. Als het hier voor mij zo negatief was geweest, had ik allang mijn koffers gepakt en was ik vertrokken. Dat is mijn instelling. Mensen die uitdagingen als een doodlopende weg zien, raken vaak vast in die negativiteit. Ze zijn vatbaar voor verkeerde interpretaties van andermans uitspraken, waardoor zaken complexer en ingewikkelder worden.'

Lu: 'Hou op met klagen en doe iets'

BEELD: PIXABAY

Voor jongeren is het misschien moeilijker om zomaar hun koffers te pakken als het hier niet bevalt. Vooral als ze hier zijn geboren en opgegroeid. Wat is jouw advies voor deze jongeren?

'Ik denk dat jongeren het grote plaatje moeten zien. Hoewel je ouders misschien in een ander land zijn geboren, zoals mijn ouders in Turkije, zijn ze voor hun toekomst naar Nederland verhuisd. Niemand is beperkt in zijn mogelijkheden, en het is belangrijk om niet gevangen te raken in een negatieve mindset. Jongeren moeten zich goed voorbereiden en een toekomst voor zichzelf creëren door een diploma te behalen

'Ik geloof dat je jezelf kunt genezen door positief te blijven'

of een beroep na te streven. In een kapitalistisch systeem moet je jezelf aantrekkelijk maken voor de arbeidsmarkt. Als je dit beseft, kun je snel uit de vicieuze cirkel van negativiteit komen en stop-

pen met denken in onmogelijkheden.'

'Mensen gaan vaak graag op vakantie naar Turkije; waarom zou je die gelegenheid niet gebruiken om iets op te bouwen in je

moederland? Als je niet tevreden bent met de situatie hier of het klimaat niet bij je past, creëer dan zelf je eigen kansen. Ook ik heb negatieve omstandigheden meegemaakt, maar ik heb van elke uitdaging geleerd en iets nieuws gecreëerd. Jongeren moeten begrijpen dat hun lot in hun eigen handen ligt en niet blijven hangen in een negatieve mindset.'

Hoe heb jij die mindset beschreven in je boek?

'In mijn boek probeer ik duidelijk te maken dat uitdagingen voor mij de bron van wijsheid zijn geworden. Ik beschrijf de vele moeilijkheden die ik heb meegemaakt

tijdens mijn jeugd in Turkije en hoe ik deze heb omgezet in waardevolle levenslessen. Voor mij draait alles om het denken in helende woorden. Ik geloof dat je jezelf kunt genezen door positief te blijven; alles zit tussen je oren.'

'Mijn boek gaat niet over mijn persoonlijke successen, maar over hoe je uitdagingen kunt omzetten in mogelijkheden en bronnen van kennis en vaardigheden. Negativiteit heeft me bewust gemaakt van de kansen die daarin verborgen liggen. Dat is de boodschap die ik wil overbrengen: hoe je je uitdagingen kunt gebruiken om jezelf te versterken en te groeien.'

Hoe zit het met andere mensen van jouw generatie? Jij bent dan een bron van positiviteit, maar niet iedereen denkt zo.

'Mensen van mijn generatie zijn voor 99 procent arbeidsongeschikt geraakt, hebben psychische problemen, of hangen rond in cafés zonder richting in hun leven. Het lijkt alsof ze uitgewist zijn, wat ik erg jammer vind. Ze leefden vaak van dag tot dag, zonder zich zorgen te maken over de toekomst. Toen ze geconfronteerd werden met problemen, zagen ze dit vaak als het einde. Ik zie veel mensen uit mijn generatie nu om hulp vragen. Ik sta altijd voor hen

klaar, maar het blijft pijn doen om te zien.'

Wat denk je dat hiervan de oorzaak is?

'Dat ze in deze situatie zijn beland, heeft deels te maken met hun houding. Ik heb mezelf altijd actief ingezet in de maatschappij, zowel binnen de Turkse gemeenschap als daarbuiten. Ik heb vrijwilligerswerk gedaan, wijkcentra bezocht en bestuursfuncties bekleed, wat mijn kennis heeft vergroot. Veel migranten wilden echter geen Nederlands leren.

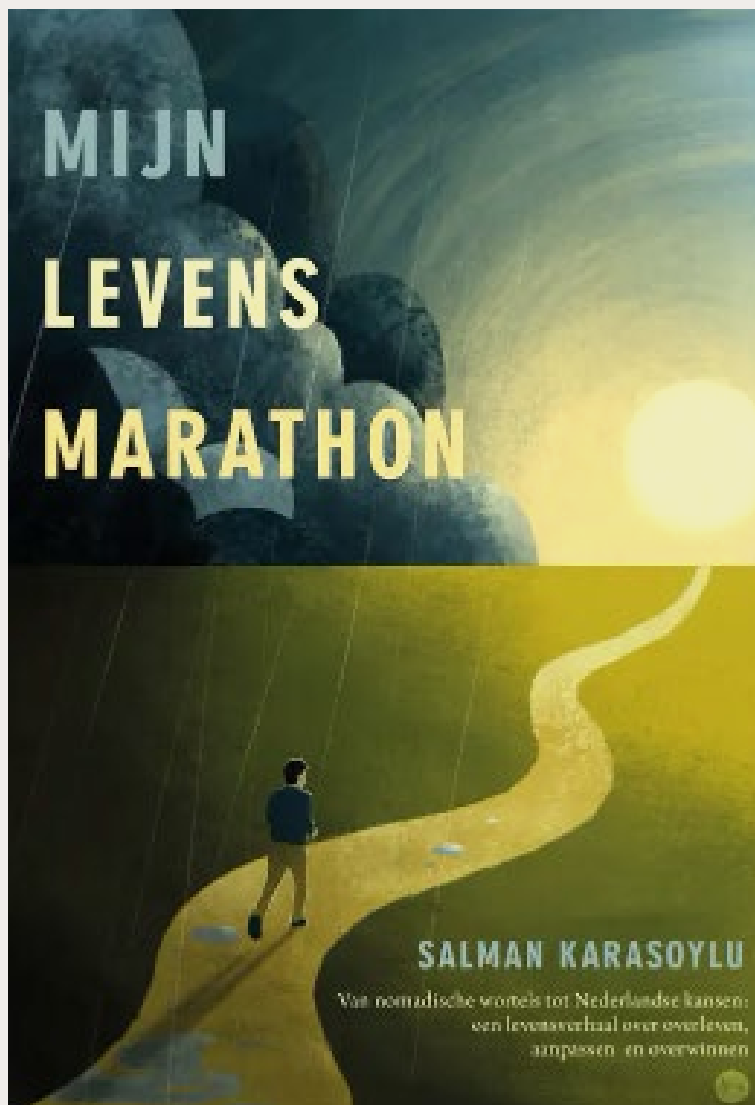
'Ik heb hard gewerkt om de taal te leren en ben zelfs langs de

keerde manier, maar daar kwam ik later achter. Ik had hen moeten leren hoe ze zelf hun problemen konden oplossen, in plaats van steeds alles voor hen te regelen.

Als mensen bij me komen zonder enige mogelijkheden en hun tijd bijna om is, zeg ik vaak: 'Vooruit dan maar.' Voor anderen die nog wel kansen hebben, zeg ik: 'Hou op met klagen en doe iets.' Ze moeten leren hun eigen problemen aan te pakken, in plaats van afhankelijk te zijn van hulp van buitenaf.

Ik probeer hen te inspireren door mijn eigen voorbeeld te tonen. Kijk naar mij: ik leef al acht

'Je ouders zijn niet voor niets naar Nederland gekomen'

deuren gegaan om anderen aan te moedigen, hoewel ik vaak werd uitgelachen. Ze zeiden dat het onmogelijk was om Nederlands te leren. Ze dachten niet na over hun toekomstperspectieven en bleven vastzitten in hun eigen Turksprekende kring. Hoewel het prima is om je eigen taal te spreken, moet je verder kijken. Je ouders zijn niet voor niets naar Nederland gekomen; je moet streven naar meer dan zij hebben bereikt.'

Hoe help je de mensen van jouw generatie die nu in de problemen zitten? Is het überhaupt nog mogelijk om hen te helpen?

'Natuurlijk kun je helpen; ik ondersteun mensen onvoorwaardelijk. Eerst deed ik dat op de ver-

jaar met een ongeneeslijke ziekte, maar ik blijf actief en productief om gezond te blijven. Het helpen, begeleiden en aansturen van anderen geeft me positieve energie. Ik zeg ook tegen hen: 'Als je thuis blijft zitten of constant in cafés rondhangt, zal je leven mislukken. Je moet leren genieten en gelukkig zijn met de tijd die je nog hebt.' Helaas ontbreekt dat besef bij veel mensen. Ze moeten begrijpen dat actief en positief blijven, zelfs te midden van grote uitdagingen, de sleutel is tot een vervuld leven. Dit probeer ik over te brengen met mijn hulverlening en in mijn boek.'

Mijn levensmarathon, Salman Karasoylu, uitgeverij Boekscout; 196 blz., €26,99

TAYFUN BALCIK

Journalist en historicus.

Honderd euro voor een schoon huis

Terug in Amsterdam, na drieënhalve week in Turkije, is onbeschrijfelijk. Maar hierbij toch een poging.

Terug in Amsterdam is in de eerste plaats hunkeren naar echte pindakaas, nadat je goedkope pindakaas, snoep en nog meer ongein plichtmatig hebt afgeleverd bij tantes in Turkije. Ze waren blij om het belangrijkste exportproduct van Nederland in ontvangst te mogen nemen. Ook bij de goedkoopste versie was hun dankbaarheid – of was het toch beleefdheid? – groot. ‘We hebben jullie niks kunnen geven op jullie trouwfeest en jullie geven ons zoveel’, zei mijn tante Deniz nog schuld bewust en lacherig tegelijk.

Weer thuis dacht ik nog wat echte pindakaas over te hebben, maar dat was buiten moederlief gerekend, die in mijn afwezigheid mijn hele woning overhoop heeft gehaald. Bijna alle vergeelde glazen zijn weggegooid en alle oude potten met broodbeleg ook. ‘Die konden nog lang mee’, vertelde ik tevergeefs. Daar wilde ze uiteraard niks van weten.

Het huis is wel grondig schoongemaakt. En dat de tweezitsbank nu aan de andere kant

‘In Oost-Turkije liggen de schoonmaakkprijzen aanzienlijk lager’

van de kamer is geplaatst, is best een goed idee. Ik heb haar bedankt met een on-Tayfuniaanse omhelzing. Dat vond ze leuk, maar – business is business – ze wil wel honderd euro voor de ongevraagde dienst. Ik was even van slag, nu kwam de aap uit de mouw. In Ankara vragen schoonmakers namelijk ongeveer dezelfde prijs voor het schoonmaken van huizen voor Turks-Nederlandse vakantiegangers, zodat ze een schoongeveegd huis kunnen betreden. Ik heb begrepen dat ze voor de schoonmaak van de muren nog wat extra vragen, waardoor velen de

muren maar laten voor wat ze zijn. In Igdir, in Oost-Turkije, waar de ouders van vrouwlief vandaan komen, liggen de schoonmaakkprijzen aanzienlijk lager. Daar hebben drie vrouwen – ja, het zijn altijd vrouwen – voor 2500 Turkse lira (ongeveer 70 euro) het huis schoongemaakt, exclusief muren.

Dit is dus ook terug in Amsterdam. De balans opmaken. De ‘vakantieschade’ berekenen. Overschakelen van feest- naar spaarmodus. Telkens vergelijken hoeveel een drankje en restaurant hier en daar kost. Het gaat alleen maar over geld. Ook in

Turkije. Hoeveel verdienen je? Hoeveel geld heb je meegenomen? Koop een huis. Koop grond. Een euro is inmiddels bijna veertig Turkse lira, waar je twee Turkse theetjes voor kunt halen. Hoeveel Nederlandse theetjes kun je voor één Turkse lira kopen? Alles is geld in Turkije, waar bittere armoede en schaamteloze rijkdom naast elkaar bestaan.

Je ontkomt niet aan het financiële gedeelte, maar terugkomen in Amsterdam is veel meer dan dat. Terug in Amsterdam is even oogcontact met andere Nederlanders in het vliegtuig. Herkenning. Je wil alles met ze delen, en dat zou je waarschijnlijk ook doen in de verre oorden die je hebt bezocht, maar in het vliegtuig schakelijken we weer over naar de zakelijke modus. Op jezelf zijn en respect voor de eigen space, waarbij een uitnodiging thuis hoogst uitzonderlijk is.

En misschien is dat wel noodzakelijk na drieënhalve week constante ontmoetingen met ooms, tantes, neven en achterachternichten. Volkomen vreemden worden opeens je beste vrienden en delen de meest intiemste intimiteiten. Terug in Amsterdam heerst er rust en vrede. Terug in Amsterdam is thuis. *It's good to be back. Lets roll!* •

Nieuwe pioniers: Nigeriaan krijgt

In Nieuwe Pioniers spreekt *de Kanttekening* migranten met een eigen onderneming, deze keer de 36-jarige in Nigeria geboren dansschooleigenaar Stanley Ijama. Anderhalf jaar geleden kwam hij vanuit Kaapverdië naar Nederland.

● ARJAN VAN WESTEN

Vanuit een schoolsporthal klinkt elke zaterdagmorgen opzwepende muziek van MC Prego Prego. Bij binnenkomst in een verder lege hal volgen twee jonge vrouwen de dancemoves van hun leraar. De muziek van de Kaapverdise MC (Master of Ceremonies) is een van de vele nummers in Stanley's Afrikaanse danslessen. Tijdens de vakantie zijn er minder deelnemers. Maar Vakantietijd of niet, de energieke Stanley zegt nooit een les af. Op zaterdag en dinsdag wordt er wekelijks in Bergen op Zoom Afrikaans gedanst.

Nadat Stanley de vrouwen tijd gunt om wat te drinken, klapt hij al snel enthousiast in zijn handen. 'Okay now!' Even later swingen de drie in een stevig tempo op Romance van Tota Lopi. Met deze manier van dansen bouw je conditie op, dat is duidelijk. Stanley's Nederlands is nog minimaal. Soms heeft hij cursisten die nauwelijks Engels spreken. Taal is geen enkele barrière voor een goede dansles. Voor de dansinstructies volstaat 1,2,3,4. Verder: volg Stanley, wees niet verlegen, heb het naar je zin.

Voor dit verhaal gaan we ook naar het nabijgelegen Zeeuwse Tholen. Een plaats waar conservatieve protestantse christenen van oudsher grote invloed hebben. Bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen schreef de PVV historie, want de anti-migratiepartij kreeg in dit SGP-bolwerk de meeste stemmen. Hoe dan ook, geen plaats met veel men-

sen van kleur. Tholen ligt dan ook niet voor de hand als vestigingsplaats voor de HKM African Danceschool. Nog geen jaar woont Stanley hier met zijn Nederlandse vrouw Miryea en hun dochter Kewe en zoon Tejiri van vier maanden. Het stel heeft niks dan lof over de bureu-

Opvallend dat Stanley en zijn gezin zo makkelijk zijn opgenomen in deze behoudende gemeenschap. Miryea verklaart het deels door de opgewektheid en tomeloze energie van haar man. 'Stanley krijgt iedereen mee. Hij krijgt ook gereformeer-

stad Warri zag Stanley het levenslicht. Zijn stam is de Urhobo en polygamie is daar een cultureel gegeven. 'Mijn vader heeft dus veel kinderen.' Stanley was het enige kind dat zijn moeder kreeg. Ze overleed toen hij nog een baby was. Een tante nam de zorg over. Hij spreekt er met dankbaarheid over. Stanley deed het prima op school, koos op een universiteit een technische opleiding. Dat was zo'n twintig jaar geleden. 'Mijn doel was om als ingenieur te werken.' Het bleef vooral bij schnabbelwerk als automonteur.

gelukkig te maken.' Na zijn tante was het dus weer een vrouw die hem de weg wees op een beslissend levensmoment. 'Vrouwen doen me altijd verder ontwikkelen.' De MC bijverdiensten waren hard nodig, het monteurswerk betaalde slecht. Of hij in Nigeria plannen had om naar Europa te gaan? 'Nee! Mijn leven was daar. Ik was trots dat ik kon overleven, kon dansen, mensen aan het lachen maakte. Ze zagen het leven in mij.'

Een van zijn broers was als profvoetballer in Kaapverdië terechtgekomen. Stanley besloot in 2015 hem te volgen. Voor de juiste papieren verbleef hij eerst maandenlang in Senegal. Lang verhaal kort, in Kaapverdië vond hij als gastheer werk in een hotel in Boa Vista. Wat deed hij? Toeristen uit Engeland, Duitsland en Nederland vermaken. 'Volleybal met ze spelen, ze leren dansen, zodat ze zich thuis voelen en gelukkig zijn.' Stanley vond het een toffe baan en hij verdiende meer dan in Nigeria. In Kaapverdië gaf hij dus voor het eerst aan witte mensen Afrikaans dansles, een prima doelgroep. 'Ik kan iedereen leren om je lichaam te gebruiken. Je volgt mij en je danst.'

Toen brak de coronapandemie uit. Er volgde een tijd van improvisatie en de eindjes aan elkaar knopen. Na versoepeling van de coronamaatregelen was Miryea een van de eerste hotelgasten. Via reisorganisatie TUI had de West-Brabantse een vakantie geboekt. Het klikte met Stanley. 'Ze heeft een goede spirit.' Stanley stelde Miryea voor aan een vrouwelijke collega. 'Ik kon me natuurlijk niet alleen op haar concentreren.' Toch kreeg de Brabantse meer dan beroepsmatige aandacht van Stanley. 'Ik

**'Ik ben als een parfum,
dat overal lekker ruikt'**

den aan het dansen.' Op vrijdagavond vindt er nu wekelijks bij de voormalige oesterputten een outdoor Afrikaanse dansles plaats. Naast tractorraces en carbidschieten heeft het stadje er een evenement bij. Gerealiseerd door de wilskracht van een Afrikaan die tot voor kort nooit een leven in Europa voorzag. Het maakt hem niet uit waar hij leeft. 'Ik ben als een parfum, dat overal lekker ruikt', schatert Stanley met sympathieke branie uit.

Enige kind van zijn moeder

De basis voor het parfum ligt in Nigeria, in de staat Delta. In de

Aan een baan als dansleraar, als entertainer ook, daar dacht hij eerst niet aan. Hij werd ontdekt. 'Ik ben een luidruchtig persoon.' Een vrouw die in de entertainmentsector werkte, hoorde hem in een gesprek. 'Ze vond me grappig en vroeg of ik haar MC wilde worden. 'MC? geen idee wat dat inhield!' Ze legde Stanley overtuigend uit wat er van een 'master of ceremonies' werd verwacht. 'Je betaalt me wat om mensen te vermaken! Mooi toch!'

Als MC moest hij ook de gasten aan het dansen krijgen. Stanley bleek ervoor geboren. 'Het werd zo mijn werk om mensen

gereformeerden aan het dansen

STANLEY IJAMA. BEELD: MONIQUE SCHOUTSEN

‘Europa zat absoluut niet in mijn planning’

heb haar de stad en de dorpen waar wij verbleven laten zien.’

Miryeya kwam op een bijzonder moment in zijn leven. Zijn zus overleed in die periode. ‘Dat was traumatisch. Ik moest weer gelukkig worden.’ Miryeya voorzag daarin en na afloop van de vakantie was ze twee maanden later alweer terug te Kaapverdië. Voor langere tijd nu en ze ging samenwonen met Stanley. Ze raakte zwanger. ‘Ongelukje’, zegt ze zelf. Ze vond het spannend om het aan de vader te vertellen. Ten

onrechte. Stanley was ‘helemaal gelukkig’ toen hij het nieuws vernam. Een leven opbouwen in Nederland was nog steeds niet aan de orde. ‘Europa zat absoluut niet in mijn planning’, verduidelijkt Stanley.

Miryeya zag op tegen bevallen in Kaapverdië en ging op verzoek van Stanley naar Nederland. Alleen. Na de bevalling zouden moeder en baby dan terugkeren naar Kaapverdië. Aan Stanley werd zes keer een visum geweigerd en hij had de hoop opgege-

Samenleving.

ven om mee te gaan naar Nederland. Als een wonder kreeg hij uiteindelijk toch een visum en begin 2023 was hij in een Bredaas ziekenhuis bij de bevalling van hun dochter.

Miryea maakte duidelijk dat ze vanwege de gezondheidszorg in Nederland wilde wonen. Om langer te blijven had de kersverse vader, die inmiddels een Kaapverdisch paspoort had, werk nodig. Miryea's ouders hadden er geen vertrouwen in. 'Niemand wil hier Afrikaans leren dansen, je kan in Nederland niet overleven', kreeg hij van haar vader te horen. 'Hij wilde dat ik terugging naar Kaapverdië. Mijn doel was juist me hier thuis te voelen en mijn gezin te onderhouden.'

Stanley heeft nu een verblijfsvergunning voor vijf jaar. Hij is een overlever. 'Waar ik ook heen

ga, geef me een paar weken, maanden en ik bouw iets op.' Hij wist dat hij mensen kon leren Afrikaans te dansen. Miryea bouwde een website. Er volgden gratis proeflessen in Bergen op Zoom. Het balletje begon te rollen. Stanley vond een reguliere baan als mecanicien. Het stel – inmiddels getrouwd – slaagde erin een huis te kopen en verhuisde naar Tholen.

Een jaar na inschrijving bij de Kamer van Koophandel groeit de klantenkring van de dansschool gestaag. De outdoor les in Tholen is onbedoeld prima marketing. 'Gisteravond waren er zeven deelnemers', zegt Stanley trots in de sporthal. 'Allemaal mensen uit Tholen die ons eerder hadden gezien en besloten mee te doen.'

Zo heeft hij inmiddels een kleine dertig leerlingen. Stanley

wordt daarnaast gevraagd voor optredens Afrikaans dansen. 'Alle uithoeken van Nederland al gezien. Zelfs in België een performance gegeven.' Via website van de dansschool verkoopt hij Afrikaanse kleding en sierraden. Zijn ambitie is dat het gezin uiteindelijk volledig van de dansschool leeft.

Stanley en Miryea hopen dat hun Nederlandse familie inmid-

hem om het realiseren van verandering. 'Ik heb nu witte vrouwen in mijn klas die zeggen dat ze Afrikaanse roots hebben. Ik ben blij dat ze dankzij mij goede dingen voor zichzelf leren. Ze willen gewoon meedoen.'

Stanley zegt geen zorgen te hebben over een toenemend strenger migratiebeleid. Hij vindt het onvoorstelbaar dat hij na vijf jaar weg uit Nederland

'Ik ben als een parfum, dat overal lekker ruikt'

BEELD: MONIQUE SCHOUTSEN

dels toch een beetje trots is op hun veerkracht en ondernemerschap. In Kaapverdië en in het Nigeriaanse deltagebied zijn ze dat zonder meer. Helemaal omdat Stanley traditionele dansen van zijn stam nu aan Nederlanders leert.

Witte vrouwen met zwarte roots

Zijn danslessen hebben iets weg van fitness. Stanley verliest zijn doel niet uit het oog: met afro-muziek en -dans leerlingen voor Afrika interesseren. Dat ze de veelzijdigheid van Afrikaanse cultuur en traditie zien, deze ervaren. 'Zodat ze zelf Afrikaans dansleraar worden.'

Witte mensen Afrikaanse dans leren, ze opleiden tot leraar, het kan het verwijt van culturele toe-eigening opleveren. Maar Stanley verwerpt dogmatische beperkingen. Het gaat

zou moeten. 'Betaalt de overheid dan de hypotheek van ons huis af? Ik werk nu hier en Miryea ondersteunt mij daarbij.' Zonder woorden als xenofobie en racisme in de mond te nemen, draagt hij er de oplossing voor aan. 'Laat de regering de bevolking leren om migranten niet als vijand te zien. Zie ze als investeerder. Mensen die iets opbouwen, die belasting betalen die je gebruikt voor gezondheidszorg.'

De les in de sporthal eindigt met opzweepende Senegalese drummuziek. De deelnemers zijn na een uurtje dansen afge-mat. Wel opgewekt, voldaan. Hun leraar zit nog vol energie en kijkt uit naar de volgende les. 'Als ik een maand thuis moet zitten, dan ga ik dood.' Plezier in het overleven hebben, deze levensles geeft Stanley aan ondernemende nieuwkomers mee. ●

ABDELKADER BENALI

Schrijver.

Marokkaans-Nederlandse vakantiegangers zien er optimistisch uit

Omdat ik zes weken in het buitenland doorbreng, bezie ik het politieke gesteggel in Nederland met een buitenstaandersblik. En dan beginnen dingen op te vallen. Namelijk dat in Nederland extreemrechtse stemmen steeds bozer worden. Dit is wereldwijd gaande en daarom is de blijmoedige, open blik van presidentskandidaat Kamala Harris zo verfrissend.

Of zij die chagrijnige en rond-uit vijandige toon jegens migranten kan doorbreken valt nog te bezien, maar het dwingende narratief waarin asielzoekers worden gecriminaliseerd moet echt van de baan. Minister van Asiel Faber zegt dat Nederland een walhalla is voor asielzoekers. Het is helemaal geen pretje om migrant te zijn, laat staan asielzoeker. Voorlopig blijft Nederland in trek bij migranten uit heel de wereld, de meesten komen op legale wijze en zijn zeer welkom.

Tijdens mijn verblijf in Marokko zie ik de uitkomst van migratie en die is best wel positief. Grote groepen Nederlandse Marokkanen struinen door de oude straten van Tanger, op zoek naar inspiratie en ontspanning. Ze maken een zelfverzekerde,

‘Aan de wangen en tanden is te zien dat we uitstekende gezondheidszorg genieten’

gezonde en optimistische indruk. Aan de wangen en tanden is te zien dat we uitstekende gezondheidszorg genieten. Sommige zien er zo prachtig en zelfverzekerd uit dat het pijn doet aan de ogen. Ze laten ruimhartig het geld rollen en gaan als het verblijf naar wens is met mooie herinneringen terug naar huis.

En toch blijven we hameren dat de ander een ander is en moet blijven.

Na afloop van de huldiging van Sifan Hassan ging het heel lang heel erg over de hoofddoek gedrag. Wie lange tijd in een islamitische land woont komt erachter dat een hoofddoek net zoveel zegt over de drager ervan als het paar slippers dat iemand aanheeft. De hoofddoek biedt geen enkele grond om tot een oordeel

te komen over de drager. Denken dat de hoofddoek politieke richting geeft, is een grote misvatting. Het is ook niet zo dat een hoofddoekdrager conservatiever, behoudender, minder vooruitstrevend, traditioneler is dan haar zusters die ‘m niet dragen.

De fixatie op de islamitische identiteit als monolithisch en absoluut staat zo ver weg af van welke realiteit dan ook dat het lachwekkend is. En toch blijven we er over verder steggelen. Je hoeft maar een paar uur in Tanger rond te lopen om te zien dat de zogenaamde ‘islamitische’ gemeenschap net zo divers en verschillend is als westerse gemeenschappen.

Ondertussen verbaas ik me erover hoe het tolerante, ruimdenkende en liberale Nederland niet alleen verrechtst, maar ook

trots pronkt met de extreem-conservatieve veren. Antisemitisme, vrouwenhaat, vreemdelingenhaat en homofobie worden door de populistische bewegingen ingezet om de eigen, pure cultuur te verdedigen.

Wie zijn welvaart niet ervaart omdat hij voortdurend in angst leeft dat vreemdelingen het van hem zullen afpakken, voelt zich arm en dat is de situatie in Nederland. De aangeprete angst dat er iets wordt verloren heeft de mensen gek gemaakt.

Feit is dat de wereld een nieuwe groeisput doormaakt waarvan de vruchten vooral buiten het voorheen dominante Westen worden geproefd. De taart wordt anders verdeeld. En Europa zal om domweg te kunnen blijven bestaan moeten accepteren dat het een kleinere portie krijgt. Dat hoeft helemaal geen slechte ontwikkeling te zijn. Stapje voor stapje bewegen we naar meer economische gelijkheid tussen Noord en Zuid, al is de kloof nog altijd te groot.

Als burgers in het Zuiden meer gaan verdienen dankzij hogere lonen, dan verkleint dat de prikkel om weg te gaan. Die gelijkheid kan er ook aan bijdragen dat onze natuur weer kan helen, want die is niet meer gezond door alle uitputting. •

Oost-Europese daklozen krijgen

Migranten uit Oost-Europese landen zijn, naast oorspronkelijke inwoners, de grootste groep daklozen in Nederland. Ze krijgen vaak te horen dat ze geen recht op opvang hebben. Maar sommigen hebben wel degelijk recht op opvang. Dit besef begint nu langzaam door te dringen bij gemeentelijke instanties.

● MAJORIE VAN LEIJEN

Begin 2023 schatte het CBS het aantal dakloze mensen tussen 18 en 65 jaar op 30,6 duizend. Daarvan was 8 procent geboren in een ander EU-land dan Nederland. De werkelijke aantallen zijn waarschijnlijk hoger, zeker daar waar het om de buitenslapers gaat. Daarnaast slapen de meeste daklozen in de grote stad. In sommige steden komt tussen de 60 tot 80 procent van de daklozen uit Oost-Europa', zegt Dion Kramer.

Kramer is universitair docent in Transnational Legal Studies aan de Universiteit Amsterdam. In zijn onderzoek richt hij zich onder andere op gedetacheerde werknemers en dakloosheid binnen de Europese Unie. Veel van de dakloze Oost-Europeanen zijn arbeidsmigranten. Ze zijn naar Nederland gekomen via uitzendbureaus, raakten hun baan kwijt en daarna ook hun huisvesting. 'Je kunt uitgaan van 6000 dakloze arbeidsmigranten in Nederland, van de 18000 arbeidsmigranten in totaal', zegt hij, verwijzend naar organisaties die de cijfers bijhouden.

Het probleem bestaat al jaren. Eigenlijk is het aan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) om te beslissen of een persoon sociale rechten heeft opgebouwd, maar het is de gemeente die verantwoordelijk is voor de daklozenopvang. Hierdoor kloppen dakloze Oost-Europeanen aan bij gemeentelijke instanties, maar die verzui- men vaak de zaak verder te

onderzoeken, vertelt Kramer. 'Ze worden al snel tot een en dezelfde categorie gerekend, een categorie die geen recht heeft op opvang.' Tot voor kort.

Een checklist

Twee jaar geleden drong de wrede werkelijkheid door in de politiek. De ministeries en gemeenten werkten samen aan een plan van aanpak. Onderdeel van dit plan was een checklist, waarmee gemeentelijke instanties snel en efficiënt kunnen toetsen of iemand die aan de deur klopt

nodig hebben.'

Twintig pagina's telt de checklist. Er staan acht vragen op, onder andere over de duur van het arbeidsverleden, de duur van de werkloosheid en het zicht op nieuw werk in Nederland. 'Aan de hand van deze lijst kunnen instanties beslissen of de persoon recht heeft op dezelfde behandeling als een Nederlander, maar dit is nog niet hetzelfde als recht op opvang', legt Kramer uit. 'Wanneer er recht is op gelijke behandeling, betekent dit dat er gekeken moet worden of de persoon recht heeft op

'Ze werden zonder uitleg en onderzoek de deur gewezen'

recht heeft op dezelfde behandeling als een Nederlandse burger. 'Sinds juni dit jaar is deze checklist in gebruik en het is onderwerp van gesprek binnen de maatschappelijke zorg', weet Michael Sprokkereef, projectcoördinator Hulpverlening bij De Regenboog Groep Amsterdam, een van de instanties die Oost-Europeanen wél hulp biedt.

'Er is onderzocht hoeveel mensen er toch recht blijken te hebben op opvang sinds deze checklist er is. De resultaten publiceren we in september, maar we weten al dat het om grofweg de helft gaat. Bovendien is van deze helft een derde er zo slecht aan toe, dat ze direct maatschappelijke opvang

opvang, wat weer afhankelijk is van andere criteria. Maar dan wordt deze persoon aan dezelfde criteria onderworpen als een Nederlander die aan de deur klopt van een daklozenopvang.'

Dit is een grote vooruitgang, legt de universitair docent uit. Voorheen ging men ervan uit dat Oost-Europeanen dit recht niet hadden. Ze werden vaak zonder uitleg en onderzoek de deur gewezen. Hij noemt dit institutionele discriminatie. 'Zo gaven veel gemeenten niet eens een beschikking, waarop stond waarom de persoon geen opvang kreeg. Ze hadden daardoor geen poot om op te staan.

'Vroeger werd daklozenop-

vang georganiseerd vanuit de maatschappij, nu zijn instanties afhankelijk van subsidies. Daarbij krijgen ze vaak een duidelijke opdracht, met een duidelijke doelgroep. Mensen zijn dan al snel geneigd om te zeggen dat ze geen opvang mogen aanbieden van de gemeente, zonder dit zelf te controleren. Zo zijn Oost-Europeanen

geen opvang, vaak ten onrechte

DAKLOOS PERSOON. FOTO: PIXABAY, BEN KERCKX

door instanties voor langere tijd over een kam geschoren.'

Recht op opvang

Een persoon heeft recht op opvang wanneer er sprake is van multi-problematiek. Hierbij moet het gaan om een combinatie van problemen, zoals verslaving, cognitieve beperking, fysieke beperking

of een gebrek aan een netwerk in Nederland dat zou kunnen helpen. 'Deze mensen hebben een opeenstapeling van problemen. Ze kunnen het niet meer op eigen kracht redden', zegt Kramer.

Van de Oost-Europeanen die inderdaad recht hebben op gelijke behandeling, valt dus een derde in deze categorie, mensen die tot nu

'Deze mensen hebben een opeenstapeling van problemen. Ze kunnen het niet meer op eigen kracht redden'

‘Veel mensen vragen zich af wat deze groep mensen hier überhaupt komt doen in Nederland’

toe op straat belanden, of terecht komen bij plekken als die van De Regenboog Groep. Of de checklist al zijn vruchten afwerpt valt lastig te zeggen, daarvoor is hij nog te kort in de omgang, zegt Sprokkereef. Maar hij is positief gestemd. ‘In Rotterdam zijn ze nu begonnen met een opvangplek voor kwetsbare EU-burgers. Er wordt nog wel streng gehandhaafd, er wordt bijvoorbeeld veel samengewerkt met de politie maar het is een begin.’

In Amsterdam zijn de instanties ruimhartiger. De Regenboog onderhoudt maar liefst negen inloophuizen, waar mensen terecht kunnen voor koffie, warmte, een douche of rust. ‘Wij vinden dat iedereen die er slecht aan toe is recht heeft op opvang, gewoon als mens’, zegt Sprokkereef. ‘De stichting vangt al jaren kwetsbare EU-migranten op. Deze hulp loopt uiteen van opvang tot het begeleiden bij het zoeken naar werk, of bij de reis terug naar het land van herkomst.’

‘Er zijn ook echt wel mensen die teruggaan naar hun thuisland. Maar soms kunnen zij dit niet alleen. Iemand die er slecht aan toe is, zet je niet zomaar op een Flixbus, dan reizen we mee en zorgen we dat er in het land van herkomst opvang voor deze persoon beschikbaar is. Maar er zijn ook mensen die wel perspec-

tief hebben op een nieuwe start in Nederland. Die begeleiden we naar een nieuwe baan en uiteindelijk een eigen woning.’

Discriminerende tendensen

Er is niet altijd evenveel begrip voor migranten uit Oost-Europa, vertelt de maatschappelijk werker. ‘Ze staan onderaan de ladder maar worden met de nek aangekeken. Hierbij spelen discriminerende tendensen zeker een rol. Veel mensen vragen zich af wat deze groep mensen überhaupt komt doen in Nederland. Waarom ze niet terug gaan naar hun eigen land. Maar deze arbeidsmigranten werken onder soms slechte arbeidsomstandigheden en maken er toch het beste van. Ze mogen best wat meer waardering krijgen.’

Sprokkereef beschrijft de arbeidsomstandigheden van deze groep als ‘af en toe bar en boos’. ‘Er zit ook goed werk bij hoor, maar er is geen einde aan de *race to the bottom*. In de vleesindustrie bijvoorbeeld, daar werken ze lange dagen in gekoelde ruimtes. Ze worden gehuisvest in te kleine woningen. Wanneer zij hun baan verliezen, zouden ze volgens de wet twee weken hun huisvesting moeten behouden, maar in de praktijk staan ze vaak van de ene op de andere dag op straat.’

‘Eigenlijk is dit indirect discrimineren’, zegt Kramer. ‘Het is juist in deze sectoren met preciaire arbeidsomstandigheden waar veel arbeidsmigranten werken. En dan zijn werk en wonen ook nog eens aan elkaar gekoppeld. Zo mogen werkgevers 30 procent van het salaris inhouden als ze voor woonruimte zorgen. Het is allemaal toegestaan, maar ze genieten maar weinig bescherming in dit soort constructies.’

Volgens Sprokkereef dragen deze omstandigheden eraan bij dat deze migranten regelmatig in een kwetsbare positie terechtkomen. ‘Ze worden vaak gescout door uitzendbureaus en hebben slechts contact met bemiddelaars. Bovendien spreken ze de taal niet. Wanneer zij hun baan kwijtraken, zijn ze niet goed in staat om snel weer een volgende

zomer, bijvoorbeeld, zodat mensen sneller een nieuwe baan vinden.’

Met de checklist voor maatschappelijke instanties zou in ieder geval de opvang beter geregeld moeten worden wanneer mensen toch op straat belanden. Op zijn minst zouden Oost-Europese daklozen hetzelfde behandeld moeten worden als Nederlanders die opvang vragen, mits ze voldoen aan de voorwaarden op de checklist. Wanneer de noodzaak hoog is, zou dit moeten resulteren in recht op daklozenopvang. Maar of dit gaat gebeuren, is maar de vraag.

‘Deze mensen bevinden zich aan het uiteinde van een wooncrisis. Gelijke behandeling gaat dat echt niet voor ze oplossen’, zegt Kramer. ‘Gemeenten krijgen niet genoeg subsidie voor vol-

‘Deze mensen bevinden zich aan het uiteinde van een wooncrisis’

baan te vinden, laat staan een woonruimte.’

Werkelijke verbetering?

Over de omstandigheden van arbeidsmigranten is nu veel discussie in de politiek. ‘Het zou goed zijn als mensen niet direct op straat belanden als ze hun baan kwijtraken’, zegt Sprokkereef. ‘We kunnen mensen ook beter informeren over de mogelijkheden van seizoenswerk. Dat je tomaten kunt plukken in de

doende opvanglocaties. De meeste daklozen komen toch naar de grote stad, waar de kans op een netwerk groter is.’

Er is inderdaad geen opvang voor alle daklozen in Amsterdam’, besluit Sprokkereef. Maar met de checklist heeft hij hoop op verbetering. ‘Ik heb weinig hoop op de politiek, maar ik ben wel blij hoe we hier op lokaal niveau mee omgaan. Er zijn veel soorten voorzieningen, er wordt gekeken naar oplossingen.’ ●

Het komt er: een islamitisch retraitecentrum in het groen

Na een succesvolle donatiecampagne komt de droom van islamoloog Anne Dijk uit: Fahm Home, een plek in de natuur voor rust en islamkennis.

● MARISKA JANSEN

Op sociale media trekt Fahm Home de aandacht. Een groot huis met twee ruime schuren en een lap grond eromheen. 'Het ligt op maar 20 minuutjes rijden van Zwolle', vertelt Anne Dijk, die samen met anderen een grote donatiecampagne startte om het huis en de grond te kunnen kopen.

Dijk is islamoloog en voorzitter van het Fahm Instituut, een organisatie die retraites en verdiepende lezingen over de islam verzorgt. De plek moet het instituut

een echt onderkomen geven, een plek in het groen voor cursussen, waar moslims zich ook even kunnen terugtrekken. Met een gebedsruimte, een bibliotheek en kamers waar bezoekers kunnen overnachten.

Die droom lijkt nu uit te komen. Onlangs tekenden Dijk samen met bestuurder Rudy van der Aar het koopcontract. Van de benodigde 630 duizend euro mist nog 23 duizend. Maar ze hebben er vertrouwen in dat dit laatste bedrag ook bij elkaar gesprokkeld wordt.

Het Fahm Instituut, dat dit jaar tien jaar bestaat, heeft een groot netwerk en trekt jaarlijks zo'n 1400 bezoekers naar bijeenkomsten

bonden aan een organisatie of koepel. 'We zijn compleet onaf-

voor meditatie, studie en reflectie en drie hectare grond voor kleinschalige regeneratieve landbouw. 'Als mensen zijn we allemaal khalifa, fi'el ard - zorgdrager voor de aarde. We hebben de opdracht om goed voor de aarde te zorgen en in harmonie met de natuur te leven. Dat moeten we dan ook zelf voorleven', zegt Dijk.

Wordt Fahm Home een soort islamitisch klooster? 'Kloosters hadden vroeger altijd een grote aantrekkingskracht op mij,' zegt Dijk, belijdend moslim en dochter van een dominee. 'In de islam kennen we het kloosterleven niet zoals in het christendom, waar mensen permanent wonen en celibatair leven. Wel zijn er traditionele islamitische kenniscentra waar gelovigen zich een tijdje terugtrekken. Wereldwijd ben ik door verschillende van zulke plekken geïnspireerd geraakt, waaronder 'Alqueria de Rosales' op het Andalusische platteland in Spanje. Het is een plek in de natuur waar je je kunt terugtrekken en op islamkennis kunt focussen. Toen ik daar was, dacht ik, zoiets heeft Nederland nodig.' ●

'We benaderen de islam op een wetenschappelijke manier'

met maatschappelijke thema's. Dat zijn zeker niet alleen moslims. 'Als je het onderwerp interessant vindt, ben je welkom,' zegt Dijk. 'Er komen ook beleidsmakers of mensen die betrokken zijn bij de interreligieuze dialoog. We hebben iemand die overtuigd katholiek is. Hij heeft eerder een retraite bij ons gedaan en vond het zo'n fijne sfeer en zo waardevol dat hij zich weer heeft aangemeld.'

Het Fahm Instituut is niet ver-

hankelijk, zegt Dijk. 'We benaderen de islam op een wetenschappelijke manier, los van een religieuze stroming. We hebben nooit gelden van de Nederlandse overheid of uit het buitenland ontvangen. We worden puur gefinancierd door de kaartverkoop van de events en particuliere donaties.'

De plek heeft alles om de droom van het instituut te laten uitkomen. Een rustige omgeving

BESTUURDERS VAN FAHM HOME, ANNE DIJK EN RUDY VAN DER AAR

‘In onze cultuur is het heel gewoo

Er is meer dan alleen de westerse psychologie, vinden psycholoog Steven Vreden en life coach Yao Anceaux. ‘In andere culturen is het normaal dat de doden contact met je maken.’

● EWOUT KLEI

Het is een beetje ongebruikelijk, maar dit verhaal moet ik beginnen met een persoonlijke ervaring, eentje die ik niet goed rationeel kan verklaren. Vorig jaar zomer was ik met mijn partner (inmiddels mijn vrouw) Farah op Bali. We reden in een huurauto, op weg naar ons hotel in Singaraja. Het was donker. De wegen hadden geen straatverlichting. Opeens begon Farah een islamitisch gebed op te zeggen en de chauffeur, een hindoe, begon ook te bidden. We reden langs een plek die ‘duister’ was, legde de chauffeur mij uit in gebroken Engels. En toen, vlak voor een t-splitsing, zag ik het. Een hoofd. Het was in een fractie van een seconde. Het hoofd lichtte op en verdween daarna weer. Farah en de chauffeur hadden het niet gezien.

Het kan natuurlijk zijn dat ik mij dit hoofd heb ingebeeld. Of dat er misschien een hele logische oorzaak is voor deze vreemde verschijning. Maar Farah en de chauffeur waren er meteen van overtuigd dat wat ik gezien had echt was. Volgens de chauffeur was de plek waar we zojuist langs waren gereden vroeger een opstandig gebied. De koningen van het vroegere Balinese koninkrijk Buleleng hadden hier veel rebellen een kopje kleiner gemaakt. Vandaar dat ik een hoofd zag, zo beredeneerde hij. Maar het hoofd dat ik zag was geen mensenhoofd, het leek meer op dat van een demon, een met een boosaardig gezicht. De volgende ochtend zag ik precies zo’n hoofd, maar dan van steen. Had ik misschien

een demon gezien, die nacht? Of zag ik iets onverklaarbaars en vulde ik met mijn fantasie in dat dit het hoofd van een demon was?

Kosmische evenwichten

Steven Vreden (37) werkt nu bijna dertien jaar als psycholoog. Hij helpt wel eens cliënten die beweren geesten te hebben gezien, of iets anders onverklaarbaars. ‘De westerse psychologie heeft hier geen antwoord op, of verklaart deze mensen al snel voor gek. Ik

het te laat. Binnen elf maanden overleed Wanda. Ze haalde haar 37e verjaardag net niet. En het aparte was: ze kreeg ook nog eens borstkanker dat jaar, maar dat kwam niet door uitzaaing. Ze kreeg ook kanker in haar andere borst, ook deze tumor was niet door uitzaaing ontstaan, maar zomaar. Het was echt heel bizar.’

Steven en zijn familie beleefden de ziekte van hun zus Wanda spiritueel. Aan buitenstaanders is dit misschien lastig om uit te leg-

Westerse psychologie niet universeel

Maar hoe rijmt Steven deze overtuiging met zijn academische achtergrond als psycholoog? ‘Er is meer dan alleen de westerse psychologie. Plat gezegd: de westerse psychologie is nog geen honderdvijftig jaar oud. Maar we denken hier in het Westen dat we alles beter weten. Met betrekking tot geneeskunde, met betrekking tot psychologie, enzovoort. De westerse psychologie is niet universeel, maar moet je in de culturele context zien. Sommige aandoeningen zijn cultureel bepaald, komen alleen in een bepaalde cultuur voor. Anorexia bijvoorbeeld is typisch iets westers en heeft ook alles te maken met het westerse schoonheidsideaal. Het fenomeen ‘amok’, waar het Nederlandse woord amokmaker (ruziemaker, red.) van is afgeleid, is typisch iets voor Indonesië en Maleisië. En in sommige Afrikaanse landen kennen ze het woord depressie niet. Ze gebruiken daarvoor een ander label en hebben een andere verklaring. Met andere woorden: je kunt aandoeningen op verschillende manieren verklaren, waarvan de westerse manier er eentje is.’

Natuurlijk heeft de westerse psychologie ons ook veel goeds gebracht, vervolgt Steven. ‘Meten is weten. En veel fenomenen kunnen we zo verklaren. Maar tegelijkertijd: als je het niet kunt meten betekent dit niet dat het niet bestaat. Ik bestrijd daarom het westerse paradigma dat alles wat niet in het westerse wereldbeeld past niet bestaat en het geloof daarin slechts bijgeloof is. Ook niet-westerse kennis is waardevol. En helemaal in de beleving van patiënten met een niet-westerse achtergrond zelf. We moeten hun ervaringen niet als bijgeloof terzijde schuiven, maar

‘Geloof Steven dat zijn zus is gestraft voor de ‘zonden’ van haar voorouders?’

wil hen wel serieus nemen. Je kunt ook zeggen dat deze mensen een ‘gave’ hebben. Bij niet-westerse volkeren is daar ruimte voor. Maar in het Westen niet.’

Een grote impact op Stevens leven maakte het overlijden van zijn oudere zus Wanda. ‘Dat is nu zeven jaar geleden. Ze is maar 36 geworden. Een jaar eerder was ze kerngezond. Maar toen opeens kreeg ze longkanker. En de artsen vertelden haar dat ze haar geen behandeling meer konden geven. Het was te laat. De artsen wisten niet hoe deze ziekte was ontstaan. Ze konden geen aanleiding vinden, geen verklaring. Het was een hele heftige vorm, ze ontdekten

gen, zegt Steven, maar zijn zus is, zo gelooft de familie, slachtoffer geworden van ‘spirituele intergenerationele overdracht’. Zaken van eerdere generaties hebben nu hun tol geëist. Geloof Steven dat zijn zus is gestraft voor de ‘zonden’ van haar voorouders? ‘Het ligt complexer’, antwoordt hij. ‘Het heeft te maken met kosmische evenwichten en wetten. In bepaalde delen van de wereld noemen ze dit familiekarma of generatiegebonden karma. Vanuit bepaalde Afrikaanse culturen noemen ze dit Kunu. In Azië zijn het termen als Gaju en Zaishō die een soortgelijke strekking hebben.’

n dat je geesten ziet'

serieus nemen. Daarmee help je ook de patiënt. Wij vinden het apart dat iemand opeens de stem van zijn overleden vader hoort, een maand na diens overlijden. Of dat een verre voorouder in een droom aan jou verschijnt, en je gebiedt de graven van je familieleden weer eens een bezoek te brengen. In niet-westerse culturen is het normaal dat de doden contact met je maken. Dat betekent dat ze van je houden. Er is, kortom, veel meer dan je eigen wereldbeeld. Het is tijd dat andere verhalen en opvattingen over de wereld de ruimte krijgen om gehoord te worden.'

Stevens benadering van psychologie is naar eigen zeggen 'holistisch', vertelt hij. 'In mijn holistische benadering is alles met elkaar verbonden. Mentale, emotionele, fysieke en spirituele aspecten zijn allemaal even belangrijk voor welzijn en gezondheid, 'body, mind and soul.'

Baas over je eigen leven

De westerse psychologie kon Yao Anceaux (29) niet helpen. Hij was gediagnostiseerd als schizofreen en heeft vier jaar in een zorgtraject gezeten van WLZ (wet langdurige zorg) en beschermd wonen. Medicatie hielp niet, zijn ervaringen werden niet erkend. Pas toen hij

STEVEN VREDEN, BEELD: COCO OLAKUNLE

zelf woorden kon geven aan zijn ervaringen en belangrijke stappen zette om zijn leven weer op orde te brengen, raakte hij weer in balans.

'Als kind had ik vaak vreemde ervaringen. Ik zag geesten en kon met hen communiceren. Zij hielpen mij ook en diende als een

soort gids in situaties waarbij ik hulp nodig had. Ik zond een gedachte uit en het manifesteerde zich. Dit was mij net iets te toevallig. Ik had veel van dat soort toevallige situaties. Het was niet toevallig meer. Ik raakte uit balans en kwam in een psychose terecht. Daar ben ik nu gelukkig uit. Ik zie de toestand waarin ik mij toen bevond niet langer als een psychose, maar als iets anders. Ik ben hoog sensitief en zie een realiteit die andere mensen niet zien.'

Yao legt dit uit aan de hand van de kwantummechanica. 'In de kwantummechanica geloven ze in verschillende mogelijkheden. In een kwantum morfisch veld liggen alle mogelijke potentiële uitkomsten opgeslagen. Als ik een bepaalde keuze maak kom ik in een nieuwe tijdlijn terecht. Als ik keuzes maak van level één, het laagste niveau, dan beland ik in situaties van level één. Ik dronk vroeger veel en blowde. Daarom belandde ik in allerlei vervelende

situaties. Ik ben hier gelukkig mee gestopt en maak andere keuzes, die passen bij mijn nieuwe staat van zijn. Daarom ben ik nu in een andere tijdlijn, waar nieuwe kansen liggen. Omdat ik de juiste keuzes maakte ben ik uit mijn zogenoemde psychose gekomen, zonder dat ik medicatie gebruik.'

Nadat hij uit de crisis kwam, richtte Yao het Positiviteitsnetwerk op, dat als doel heeft jongeren te helpen die soortgelijke ervaringen hebben gehad. 'Je kan hen nieuwetijdse jongeren noemen. Ze moeten door een proces heen, de juiste keuzes maken.' Yao vertelt dat veel van wat hij zegt ook gezegd kan worden door een normale life coach, die je vertelt dat je je dag moet indelen, niet te streng moet zijn voor jezelf en de beste versie van jezelf moet worden. Helaas wordt in de reguliere zorgverlening geen rekening gehouden met spiritualiteit en het bestaan van een onzichtbare

'Er is meer dan alleen de westerse psychologie'

‘Ik geloof dat er in ons allemaal een sjamaan zit’

wereld, zegt Yao. ‘Ik ervaar de werkelijkheid wel anders. Ik heb contact met spirits. Zij hebben mij de weg gewezen die ik moest gaan. Kijk, ik kom uit Colombia, ik ben geadopteerd door Nederlandse ouders. Toen ik mij meer verdiepte in mijn roots ontdekte ik ook dat ik inheems bloed heb. In onze cultuur is het heel normaal dat je geesten ziet. Ik wist eerst niet wat ik hier eigenlijk mee aan moest, maar mijn voor-

ouders hebben mij hiermee geholpen. Voor mij was bewustwording van de spirituele werkelijkheid geen psychose. Ik ben eigenlijk een *healer*. Ik kan mijzelf *healen*, maar ook anderen. Ik begrijp dat ik dit verhaal niet aan iedereen kan vertellen. Niet iedereen begrijpt dit.’

En hoe helpt zijn spirituele kijk op de werkelijkheid Yao in zijn leven? ‘Alles is te herleiden, geloof ik, tot die frequenties.

Alcohol en drugs zorgen niet alleen voor een lage frequentie, maar je nodigt hier ook boze geesten mee uit. Alcohol komt van het Arabische woord *al-kuhl*, wat lichaams-etende-geest betekent (ook de oorsprong van de term *ghoul*, griezel, red.). Een kwade geest uit de fles, een demon, zou menselijke lichamen verorberen.’ En is Yao nu in de ban van goede geesten? ‘Ik heb letterlijk wezens in mijn huis zien staan en heb ook een tijdlang het gevoel gehad dat ik bestuurd werd, dat geesten mij opdrachten gaven. Dat lijkt op schizofrenie, mensen horen dan stemmen in hun hoofd. Maar als je gezond bent, dan controleren de geesten je niet, dan ben je de baas over je eigen leven.’

Net als Steven gelooft Yao in een holistische benadering. ‘Je moet spiritueel in balans zijn. Daarom moet je kiezen voor gezonde voeding, gezonde muziek, geen giftige relaties. Veel

traditie. Denk aan de Germaanse en Keltische religies, die dichtbij de natuur stonden. De christenen maakten hier een einde aan. Bonifatius en anderen hakten hun heilige bomen om.’

‘Ik beseft dat we in een wereld leven waarvan we niet alles kunnen zien’, zo besluit hij. ‘Ik ben mij bewust van geesten en heb een methode ontwikkeld om op een goede, spirituele manier in het leven te staan, dankzij de kennis die mij gegeven is vanuit die geestelijke wereld. Het begrip sjamaan heeft in het Westen een negatieve bijklank, maar zou je kunnen vertalen met medicijnman of -vrouw. Ik geloof dat er in ons allemaal een sjamaan zit.’

Zoon van de Verlichting

Maar hoe moeten we nu mijn vreemde ervaring in Bali, waar ik aan het begin van dit artikel over schreef, duiden? Was het een demon? Was het mijn verbeelding die op hol sloeg, of iets

YAO ANCEAUX

‘Was het mijn verbeelding die op hol sloeg, of iets anders?’

hiphop-muziek zorgt voor een spirituele disbalans, door de gewelddadige teksten. Daar moet je ver van blijven. Daarom heb ik ook de Connecting the Dots Movement opgericht, die *conscious music* (bewuste muziek) promoot.’

Yao benadrukt dat zijn spirituele life coaching ook voor westerse mensen nuttig kan zijn. ‘Het is voor iedereen. Je moet teruggaan naar je spirituele roots. Ook het Westen heeft een spirituele

andere? Als zoon van de Verlichting wil ik nu niet opeens beweren dat geesten bestaan, hoewel ik nu beter begrijp dat er veel mensen zijn die dit wel geloven.

‘Het enige is dat je weet dat je iets hebt waargenomen, punt’, zegt Steven. ‘En dan maakt het niet uit of het nou toeval was, fantasie of een andere werkelijkheid. Jij hebt waargenomen wat je hebt waargenomen. En misschien is het een idee om daar eens goed bij stil te staan.’ ●

ergosana

Medisch Adviesbureau

www.ergosana.nl - i.sevinc@ergosana.nl

Rijbewijskeuring
B,C,D, (E) groot
rijbewijs

Medische Keuring
Levensverzekering

Verzuim &
Re-integratie

Vaccinatiezorg
particulier /
Bedrijven

In Oss vangen ze asielzoekers en dat gaat prima

Stichting Thuis in Oss vangt asielzoekers op zonder dat het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) zich ermee bemoeit. Alle mogelijke regels worden geschonden, want hier zitten Oekraïners en asielzoekers uit andere landen bij elkaar. Maar volgens Angelo Schuurmans, directeur van de stichting en locatiemanager, gaat dit uitstekend.

ANGELO SCHUURMANS (TWEDE VAN LINKS) MET DE BEWONERSRAAD VAN THUIS IN OSS

Oss werd benaderd door de gemeente met het verzoek of ze de opvang van honderdvijftig Oekraïners op zich wilden nemen. 'Dat was natuurlijk een enorm blijk van vertrouwen. We mochten gebruik maken van de opvang in het belastinggebouw, vlakbij het stadhuis. We konden op de gemeente rekenen. Niemand wist wat er in Oekraïne ging gebeuren of voor hoe lang het zou zijn. Toch zeiden we ja.'

Tachtig asielzoekers in de kantine

Een maand later, in april 2022, vond er iets raadselachtigs plaats. Dit mysterie is nooit opgehelderd. Er vertrokken vier bussen vanuit het azc in Ter Apel. Een naar Amsterdam, een naar Budel en twee naar Oss. Waarom die twee buschauffeurs naar Oss zijn gestuurd is onduidelijk, want er was helemaal geen officieel azc in Oss. De buschauffeurs hadden geen adres gekregen en besloten om de passagiers bij het gemeentehuis af te leveren. 'Het gevolg was

● ANNE-ROSE HERMER

Stichting Thuis in Oss werd negen jaar geleden opgericht. De oorlog in Syrië begon en Angelo Schuurmans deed vrijwilligerswerk in Griekenland op het eiland Leros. 'Ik had nooit met vluchtelingen van doen gehad, maar er kwamen soms tweeduizend mensen per dag aan.'

Dat was niet alleen overdonderend. Schuurmans werd met zijn neus op de feiten gedrukt, ook toen

hij terug was in Oss. Er waren protesten gaande tegen het opvangen van asielzoekers in de gemeente. 'Ik merkte dat er veel angst was voor wantoestanden door de komst van vluchtelingen. Vaak ging het om clichématige angsten, bijvoorbeeld dat geen vrouw meer veilig zou zijn voor mannelijke asielzoekers. Toch kwam er noodopvang in Oss. Toen besloot ik mijn stichting op te richten. We waren met honderddertig vrijwilligers en hielpen mee bij de opvang in het voormalige belastinggebouw. Alleen ging die opvang na een jaar weer dicht. We bleven wel mensen helpen die al in Oss waren.'

'Om zeven uur 's ochtends is er sprake van een exodus van Oekraïners die naar hun werk gaan'

In maart 2022 brak de oorlog in Oekraïne uit, waardoor er een nieuwe vluchtelingenstroom op gang kwam. De stichting Thuis in

dat daar plotseling tachtig asielzoekers in de kantine zaten. Niemand wist waar ze naartoe moesten. Daarom zijn wij ingeschakeld. Of

Oekraïners samen op, en

wij deze gestrande mensen drie nachten konden opvangen.’

Om een lang verhaal kort te maken: het werd een veelvoud van die drie nachten. Daarmee was Thuis in Oss de eerste en nog steeds enige plek waar Oekraïners en andere asielzoekers samen worden opgevangen. Er zijn immers opvangcentra voor uitsluitend Oekraïners. Van meet af aan worden ze apart gehouden van ‘de rest’. Veel mensen vragen zich af waarom. ‘Voor Oekraïners golden vanaf het begin andere regels. Ze mochten meteen gaan werken en kregen meer weekgeld. Ik vond dat lastig omdat het niet uit te leggen viel. Inmiddels is het weekgeld voor iedere vluchteling gelijkgetrokken. De niet-Oekraïners moeten veel langer wachten voordat ze mogen gaan werken. Alleen krijgen zij op een moment een huis toegewezen en Oekraïners niet. Het verschil in procedures is kennelijk een reden om Oekraïners gescheiden te houden van vluchtelingen uit andere landen. Echt, het hoeft niet. Het gaat prima samen. Goed, om zeven uur ’s ochtends is er sprake van een exodus van Oekraïners die naar hun werk gaan, maar dat levert geen enkel probleem op. Ik begrijp de scheiding tussen Oekraïners en andere groepen vluchtelingen écht niet. Er komen vrijwel wekelijks mensen van andere gemeenten bij ons kijken om te zien hoe het hier werkt.’

Andere aanpak

In azc’s zijn er ontzettend veel regels waar iedereen zich aan moet houden. Doe je het niet, dan is een van de sancties dat je weekgeld ingetrokken kan worden. Alles staat in het teken van opzitten en pootjes geven. Bij Thuis in Oss, de opvang is vernoemd naar de gelijknamige stichting, is er een bewonersraad die zelf de huisregels maakt. ‘Die bespreken we met elkaar. Stel dat er is afgesproken dat er muziek gedraaid mag wor-

den tot tien uur in de avond en het blijkt niet te werken, dan moeten ze het zelf veranderen. Ze bepalen bijvoorbeeld ook zelf tot hoe laat de keuken open is. Dat is tot tien uur. Willen ze dat veranderen? Dat kan. Een feestje geven in de opvang? Geen probleem, maar wel eerst van tevoren bespreken. Bij ons mogen er ook mensen van buitenaf komen. De volgende ochtend vinden we de ruimte die was aangewezen als feestzaal steevast in keurige staat terug. Sommige bezoekers kijken stomverbaasd naar hoe schoon het in onze keu-

ken is. Of we een schoonnaamploeg hebben. Nee, dat doen de bewoners zelf. Iedereen ruimt uit zichzelf de keuken op na het koken. Daar hoeft de leiding helemaal niet om te vragen.’

Schuurman geeft toe dat ze veel minder mensen opvangen dan het COA moet doen. Dat is geen vergelijk. Toch kan het anders dan in de reguliere azc’s. ‘Wij hebben een crisisopvang voor veertig mensen en in onze locatie in het belastingkantoor is er plaats voor vierhonderdtien mensen. Alleen gaan maatwerk en menselijkheid bij ons vóór efficiëntie. Als er vier mensen op een kamer passen en er is een gezin met één kind, dan leggen we in dat vierde bed géén buitenstaander. Gaat het om een echtpaar? Dan blijven er twee bedden leeg.

We hebben ook een aantal kamers voor grote gezinnen. Daar staan vijf stapelbedden voor tien personen. Daar kan dus een gezin met maximaal acht kinderen slapen zonder dat ze uit elkaar worden gehaald. Toen in april 2022 de twee bussen vanuit Ter Apel in Oss arriveerden, was er een gezin uit elkaar gehaald. De ene helft was naar Oss gestuurd, de andere helft naar Amsterdam. Het COA had geen haast en zei dat het tot volgende week kon wachten. Wij namen daar geen genoegen mee, want we begrepen dat zo’n fout

belandde Mamo hierdoor in het ziekenhuis, want de winterkleding kwam maar niet en hij was letterlijk ziek geworden van de kou.

‘Kijk, dit zou bij ons niet gebeuren’, reageert Schuurmans. ‘Onze opvang is kleinschaliger, dat geef ik toe. Maar als bij ons iemand winterkleding nodig heeft, dan regel ik dat er iemand met die persoon meegaat naar de Kringloopwinkel en zo snel mogelijk. Bovendien ben ik er van overtuigd dat zo’n belerende houding niet bijdraagt aan een gevoel van welkom zijn of tot integratie leidt. Mensen die bij Thuis in Oss verblijven zijn blij als ze een huis krijgen toegewezen. Toch vloeien er bij het afscheid regelmatig tranen. Vaak krijgen we na afloop updates over hoe het met onze voormalige bewoners gaat.’

Honderd zestig vrijwilligers

Schuurmans benadrukt dat Thuis in Oss mede een succes is dankzij de ruim honderd zestig actieve vrijwilligers. ‘Er is een betaald activiteitenteam dat vrijwilligers coördineert en aanstuurt. Tot nu toe is ons aantal vrijwilligers stabiel. We doen niet aan actieve werwing. Mond-tot-mondreclame werkt het beste. Dankzij die vrijwilligers kunnen we onze bewoners onder andere vier keer per week Nederlandse lessen aanbieden.’

En niet te vergeten: fietslessen. Er zijn Ossenaren die hun fiets aan Thuis in Oss doneren, waarna de vader van Angelo Schuurmans ze opknaapt. Op die manier is er een gratis fiets voor de bewoners.

Thuis in Oss heeft een goede relatie met de bureaus. Om het zo te houden drinkt Schuurmans regelmatig een kopje koffie met hen. ‘Kinderen uit de buurt spelen ook in onze speeltuin. Er staan bewust geen hekken rond de opvang. Hetzelfde zal gelden voor het nieuwe pand waar we naartoe moeten verhuizen.’ De eerste contacten met de nieuwe omwonenden zijn al gelegd. ●

‘Sommige bezoekers kijken
stomverbaasd naar hoe schoon
het in onze keuken is’

traumatisch kan zijn voor de betrokkenen.’

Nul incidenten

In azc’s kan de stress bij de vluchtelingen hoog oplopen, met als gevolg dat er regelmatig incidenten zijn, vaak puur omdat mensen de spanningen niet meer de baas zijn. Het aantal incidenten in Oss is nul. Natuurlijk speelt er soms wel iets, maar het loopt nooit uit de hand.

In azc’s zijn soms misstanden. Zo klaagde Ismaïl Mamo in zijn boek Mam, ik ben geen crisis bijvoorbeeld over de kou in zijn azc en dat hij geen winterkleding kreeg. Hij moest lang op zijn kleding wachten, te lang, omdat de procedures naar de letter moesten worden gevolgd. Uiteindelijk

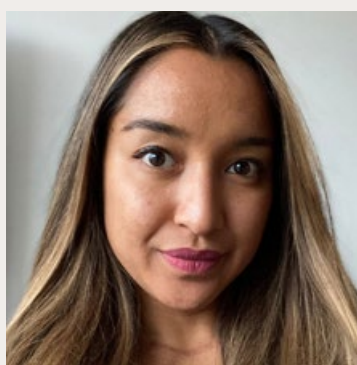
dK-panel: volg jij de Gaza-oorlog

Volg je het nieuws over de oorlog in Gaza nog even intensief als in de eerste maanden? En in hoeverre houd je de laatste ontwikkelingen bij? We vroegen het onze panelleden.

KINDEREN IN DE GAZASTROOK. BEELD: PIXABAY.

● TAYFUN BALCIK

Dimple Sokartara,
communicatieadviseur

‘Jawel, ik volg het nog, maar vooral vanuit het perspectief van de Gazanen zelf. Zo volg ik bijvoorbeeld het Instagram-account van Bisan. Zij rapporteert, wanneer dat überhaupt mogelijk is, vanuit de Gazastrook. Zij woont daar en vertelt haar verhaal, zonder tussenkomst van de media.

Op politiek en internationaal niveau volg ik het minder. Ik heb het gevoel dat er al maanden of zelfs jarenlang genoeg bewijs is dat Israël moet stoppen met kolonialisme, moorden en andere wandaden die ze daar plegen. Ik vind het erg verdrietig

‘Ik vind het erg verdrietig dat er, ondanks al het bewijs dat zich opstapelt, op internationaal niveau haast niks gebeurt’

dat er, ondanks al het bewijs dat zich opstapelt, op internationaal niveau haast niks gebeurt. En juist dat zorgt ervoor dat Israël maar blijft doorgaan.’ ●

nog?

Leontine Vreeke,
salesmanager

‘De afgelopen maanden heb ik, net als daarvoor, zo min mogelijk nieuws gevolgd. Je ontkomt niet aan de verschrikkingen in de wereld als je de krant leest of sociale media volgt, maar als Nederlander kun je je de luxe veroorloven om je er zo veel mogelijk van af te sluiten. Ik heb Joodse vrienden in Tel Aviv en een vriendin die getrouwd is met een Palestijnse man. Bij elk berichtje van hen voel ik eerst angst, gevolgd door opluchting als blijkt dat ze in veiligheid zijn. We hopen op vrede, op een einde aan het geweld, maar het duurt te lang. Hun stemmen verraden de wanhoop; ze overwegen om naar Europa te vertrekken zodra de kinderen naar school kunnen, zodra ze hier kunnen werken, zodra de praktische zaken zijn geregeld. Het nieuws over mogelijke oor-

‘De reactie van de wereld, of eigenlijk het gebrek daaraan, ontnemt me de lust om me in het wereldnieuws te verdiepen’

logs misdaden en het feit dat Israël zich schuldig maakt aan gedrag dat doet denken aan dat van Hamas, heeft zelfs mijn zelf-gecreëerde filter gepasseerd. Ik heb ook gehoord over de Israëlische demonstranten bij de gevangenis, die bewakers die gevangenen hebben gemarteld als helden zien. Het lijkt alsof je partij moet kiezen, er lijkt geen ruimte te zijn om simpelweg medemens te zijn, om tegen alle vormen van geweld en pijn te zijn, ongeacht aan welke kant het leed wordt geleden.

De reactie van de wereld, of eigenlijk het gebrek daaraan, ontnemt me de lust om me in het wereldnieuws te verdiepen. Ik ben slechts een individu in Nederland, zonder invloed. Dus kijk ik weg van deze monsterlijke gebeurtenissen, zo lang en zo goed als ik kan. Die luxe heb ik.’ ●

Ahmed Abdillahi,
postbezorger

‘Ja, ik volg het nog wel, maar met een zekere afstand nu. Ik scan het nieuws eerder, want elke dag lijkt hetzelfde. De verschrikkingen gaan gewoon door, wat er ook gebeurt. De jonge generatie, de studenten op de universiteiten hebben een indrukwekkend protest op

‘Ik houd mijn hart vast. Want het geweld escaleert. Ik zie het somber in’

poten gezet. Ze hebben eigenlijk alles gedaan wat ze konden doen, maar wat is er veranderd? De Nederlandse banden met Israël blijven bestaan en het Israëlische geweld gaat door. Israël blijft doen wat het doet, met een verwijzing naar de aanval van Hamas op 7 oktober.

‘Het is hun eigen schuld, dus wat Israël doet is terecht’, is de teneur bij pro-Israëlische mensen. Ik houd mijn hart vast. Want het geweld escaleert. Ik zie het somber in.

Ik fiets graag. Sinds kort ook door de Biblebelt. Wat me opvalt is dat er veel Israëlische vlaggen wapperen in christelijke gemeentes. In de grote steden zie je weer veel Palestijnse vlaggen. De oorlog daar heeft ook effect op de gemoederen hier. De verdeeldheid neemt toe in Nederland.’ ●

‘Ik scan het nieuws eerder, want elke dag lijkt hetzelfde’

geprivilegieerde mensen van dit tijdperk. Wij kunnen gaan en staan waar we willen. Wij kunnen de hele wereld over met ons Nederlandse paspoort. Maar voor mensen in Afrika en het Midden-Oosten is het een ander verhaal. We accepteren dat zij lijden en vluchten. Het is een wrede, kille wereld, als je aan de verkeerde kant bent geboren. Vind je het gek dat mensen hier naartoe willen komen?’ ●

‘Gaza is van de kaart geveegd. Wat valt er nog te volgen?’

Ibrahim Özgül,
ondernemer en bestuurder

‘Gaza is van de kaart geveegd. Wat valt er nog te volgen? Alleen maar dode baby’s en horror. Het is een plek op aarde waar de wereld geen moer om geeft. Niet hier in het Westen, maar ook niet in de islamitische wereld. Israël, gesteund door de Verenigde Staten, kan doen wat het wil. In Syrië, Soedan, Congo en vele andere plekken precies hetzelfde verhaal.

Wij Nederlanders zijn de meest

Ruben Arnhem,
wijkraadslid

‘In de wereld hebben we dagelijks te maken met conflicten en oorlogen. Ongeacht of we het willen of niet. Wij kunnen ons als mens onmogelijk met al die conflicten bezighouden. De beelden van hindoes die nu in Bangladesh worden mishandeld en misbruikt raken mij, net zoals de vele mensen die onderdrukt en vervolgd worden in Iran, omdat hun geloof en vrijheidsdenken botst met het theocratische regime dat daar nu heerst.

De gebeurtenissen in Israël zijn zeker nieuwswaardig. Vooral vanwege het feit dat nog steeds niet alle gijzelaars

‘Laten we bidden en hopen dat er in al deze gebieden gauw rust en stabiliteit komt’

bevrijd zijn. Laten we bidden en hopen dat er in al deze gebieden gauw rust en stabiliteit komt. Dat is voor iedereen goed.’ ●

Mostafa Hilali,
militair

‘Hoe kan je er überhaupt niet mee bezig zijn? Er is nog steeds veel aandacht voor Gaza in de media en politiek. Maar we zitten nu wel in de fase waarover Sovjet-dictator Jozef Stalin ooit zei: ‘De dood van één mens is een tragedie, de dood van miljoenen slechts statistiek.’

Aan het begin van de oorlog hadden de Palestijnse doden en gewonden een naam. Er was aandacht voor individueel leed. Nu gaat het elke dag om ‘zoveel Palestijnse doden’. De Palestijnen zijn wat dat betreft terug bij af. Veel mensen krijgen daarvoor een gevoel van machteloosheid. Ze raken afgestompt.

‘De dood van één mens is een tragedie, de dood van miljoenen slechts statistiek’

Desondanks: als je denkt er echt iets aan te kunnen veranderen, dan zul je altijd teleurgesteld raken. Wij kunnen op individueel niveau helemaal niets doen tegen dat leed. Ook als land niet. Het is niet realistisch om te denken dat dat wel kan.

Toch blijf ik kijken. Vooral om getuige te zijn. Ik sluit mijn ogen niet voor het onrecht dat duizenden Gazanen dag in dag uit wordt aangedaan. Stel dat dit ons land zou overkomen. Dan zouden we toch ook willen dat de wereld en vooral de grootmachten daar getuige van zijn? Ik blijf geloven in *speaking truth to power* (je uitspreken tegen autoriteit). En daarvoor moet je getuige blijven van de gruwelijke werkelijkheid in Gaza.’ ●

Jakob de Jonge,
kunstenaar

‘De gebeurtenissen in Gaza volg ik op de voet. En elke dag blijft het verschrikkelijk om de moorden op kinderen te zien, de ziektes die zich daar verspreiden en de genocide die er

plaatsvindt.

Het is gruwelijk om naar het leed te kijken, maar ik wil me er ook niet voor afsluiten. Onze nationale media hebben de genocide niet zo hoog op de agenda staan. Ze houden ons zoet met komkommerverhalen. Dit terwijl er dus de meest verschrikkelijke en barbaarse wandaden worden gepleegd door Israël.

Bij de Democratische Conventie in Amerika is het ook één en al theater. Over hoe geweldig Joe Biden en Kamala Harris zouden zijn in vergelijking met Donald Trump. Natuurlijk, Trump is verschrikkelijk, maar de huidige klik bij de Democraten heeft gewoon compleet

‘Het is gruwelijk om naar het leed te kijken, maar ik wil me er ook niet voor afsluiten’

gefaald als het gaat om Palestina.

Overigens denk ik dat de huidige stilte over Gaza snel voorbij is als de studenten weer terugkeren naar de universiteiten. Dit is een nieuwe zwarte bladzijde in onze vaderlandse geschiedenis. Dat wij dit allemaal faciliteren, huichelachtig aan de zijlijn staan te kijken en af en toe een traantje wegpinken over hoe erg het allemaal is, om vervolgens gewoon de Israëlische massamoordenaars te steunen. Het is schandalig, schaamteloos en verschrikkelijk. Er zijn gewoon geen woorden voor wat er in Gaza gebeurt.’ ●

TINEKE BENNEMA

Journalist en historicus.

We lijden aan collectieve klimaatamnesie

Op mijn vraag 'Hoe was je vakantie?' aan familie, vrienden en bij de koffieautomaat kreeg ik klagerige antwoorden. 'Ons zwetend door Griekenland gesleept', 'Niets anders kunnen doen dan zwemmen in Spanje,' zei een ander, en 'We konden niet vissen in Italië met zeewater van 32 graden, waardoor die beestjes doodgingen.' Maar meteen daarop volgde een grijns: 'Volgend jaar vliegen we weer, want het eten was heerlijk en de drank goedkoop.'

Liever denkt niemand aan het recente artikel in *Nature* met nieuwe gegevens over de stromingen van oceanen die stil vallen als gevolg van opwarming van de aarde, waarvoor de mens verantwoordelijk is. Het systeem zorgt ervoor dat tropisch warm water naar het noorden stroomt, waar het afkoelt, zouter wordt en naar de diepte zinkt. De stroming helpt het klimaat te reguleren. Ineenstorting van het systeem, misschien al in 2025, zal niet alleen leiden tot extreme winters, maar ook tot een snellere stijging van de zeespiegel. Zeker is natuurlijk wel dat de mens als de donder moet kappen met de aarde op te stoken.

Dansend op de rand van de afgrond, verzuchtte ik stilletjes bij

het koffieapparaat. Zeker nu ik thuis uitkijk op een spiksplinternieuwe dieselpatserbak van de buurman die last heeft gekregen van autobesitas en vorig jaar de enige boom in zijn tuin omhakte. Auto's volgen hun baasjes, zeggen ze wel eens; ze worden elk jaar 2 centimeter breder.

In lijn met de wereldwijde klimaatamnesie zag ik het nieuws over de vlucht van Botswana naar Canada, met aan boord de twee na grootste diamant ooit gevonden, groter dan een stevige mannenvuist. En hoewel het Westen zelf zegt in een postkoloniaal tijdperk te leven, gaat de opbrengst van deze diamant voor 100 procent naar de Canadese firma Lucara Diamond, enige eigenaar van de Karowemijn in Botswana. Als ik verder zoek, zie ik dat het een open mijn is die met conventionele boringen en explosieven honderden meters diep is gebouwd en met diesel gegenereerde liften en trucks werkt. Amerikaanse inheemsen die ik ooit interviewde, spraken van het verwonden van Moeder Aarde als ze het over mijnbouw hadden. Lucara zelf noemt het in eigen pr-taal: een 'state of the art'-mijn. De president van Botswana mocht de diamant even tonen aan de media en vervolgens uitzwaaien.

Het bedrijf, de media, en wij als consument zeiden oh en ah bij het

'De opbrengst van deze diamant voor 100 procent naar de Canadese firma Lucara Diamond'

zien van de beelden. Waarom vraagt niemand of de immense schade die de natuur hier is toegebracht voor het vinden van een paar handenvol van een steensoort, waarvan sommige mensen hebben besloten dat hij mooi is, gerechtvaardigd is? En waarom stelt niemand kritische vragen over het koloniale aspect? Want de inheemse bevolking verliest alleen maar door de vondst.

Nog meer vergetelheid in de afgelopen maanden over de schade die de mens toebrengt aan Moeder Aarde zijn de vernietigende oorlogen in Gaza en Oekraïne, nu ook uitgebreid naar Rusland. In Gaza ligt nu voor 40 miljoen ton aan puin van gebouwen, schreef *the Guardian*, op basis van VN-cijfers. Dat is nog afgezien van alle schadelijke stoffen die de enorme 2000-pond

bommenregen de aarde in heeft gepenetreerd, waarbij kraters van 12 meter diepte werden geslagen, aldus CNN. Laten we eens kijken hoe de mensheid alle kennis en gereedschappen die nu worden ingezet in oorlogen kan gebruiken om de klimaatverandering te keren.

Dit is dus allang niet meer dansen op de vulkaan. Dit is een mensheid, of beter, een diersoort, want dieren kennen geen schaamte, die soortgenoten vechtend over de rand van de afgrond duwt, flora en fauna met zich meesleurend.

Om niet helemaal depressief te worden, las ik van de inheemse schrijver uit Brazilië Ailton Krenak: *Ideën om het einde van de wereld uit te stellen*. Mensen zijn vergeten dat ze deel uitmaken van de aarde, ze denken dat ze boven haar staan en recht hebben haar uit te buiten voor hun onstilbare verzadiging. 'We bewegen ons in de wereld alsof we mini pletwalsen zijn,' schrijft Krenak. Maar bedenk eens dat jezelf voor 70 procent uit water bestaat. Zie planten, dieren, stenen, alles wat de aarde is als personen die respect verdienen. En lees de prachtige legende en metafoor waarom de vervuiling van de rivieren ervoor zorgt dat de hemel naar beneden komt. De mens is geen consument, hij maakt deel van een uitzonderlijke planeet, die onze bescherming verdient. ●

In straatarm Marseille zorgen b

In de arme arbeiderswijk Belle de Mai in Marseille proberen de bewoners het hoofd boven water te houden. Ondanks de armoede en criminaliteit kent de wijk een sterk gemeenschapsleven.

● KARIM ABBARA

Achter het centrale treinstation van Marseille ligt een oude arbeiderswijk die tot voor kort vooral bekend stond als de geboorteplaats van de charismatische maffiabaas Francis le Belge. Toen in 2019 de film *Shéhérazade* uitkwam, werd de wijk ineens positief geassocieerd met de bravoure en de oprechtheid van de guitige hoofdrolspeler Dylan Robert, die met de rol van een naïeve straatcrimineel de harten van het Franse publiek veroverde. Een aantal maanden eerder was hij voorwaardelijk vrijgekomen uit detentie op voorwaarde dat hij auditie zou doen voor de film. Zonder enige acteerervaring kreeg hij de hoofdrol toebedeeld, waarna hij een paar maanden later bij de uitreiking van de Césars, het Franse equivalent van de Oscars, werd uitgeroepen tot het grootste mannelijke filmtalent.

Dat de rol hem zo makkelijk was afgegaan had te maken gehad met zijn jeugd in Belle de Mai, zo vertelde hij zonder schroom voor de camera's. 'Er was weinig verschil tussen het criminele leven van het personage en dat van mijzelf.' Kort na de prijsuitreiking in Parijs werd hij voor een serie straatroven veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf.

'Het is met Dylan allemaal te snel gegaan', zegt Mohamed (23, volledige naam bekend bij de redactie), die in de deuropening

van zijn ooms winkel aan de Boulevard National een sigaretje rookt. Mohamed, die doordeweeks als leerling elektricien werkt, komt deze zaterdagmiddag zijn oom een handje helpen. Net als veel jongens in de wijk draagt hij zijn lange haar in een staart en loopt hij op smetteloze Nike Air Max sneakers. Dylan kent hij uit zijn jeugd. 'Het was raar om hem ineens interviews te zien geven met een chique jasje aan, terwijl we hier in de wijk wisten dat hij nog met één been in het straatle-

van de bloedigste jaren in de geschiedenis van Marseille. En steeds vaker zijn er minderjarigen bij betrokken, als dader of als slachtoffer. Sinds het begin van deze zomer lijkt het geweld in Marseille weer op te laaien. Zo ook in Belle de Mai, waar deze maand het lijk van een 17-jarige jongen werd gevonden in de koffer van een uitgebrande auto. Het slachtoffer had een schotwond in het hoofd en was vastgebonden aan de enkels en de knieën. Zijn gezicht was bedekt met een vuilniszak.

'Het is een combinatie van weinig alternatieven en héél, héél veel geld', verklaart Mohamed de jonge aanwas in de criminaliteit. 'In de noordelijke wijken van Marseille groeien we op in armoede, zonder dat ons een andere route word geboden om aan het leven hier te ontsnappen. De bedragen die je door de criminele netwerken vervolgens worden voorgehouden zijn voor een jonge jongen duizelingwekkend. Het eerste waar je aan denkt is wat je allemaal voor je moeder kan kopen en hoe je haar zorgen kan wegnemen. Ik heb die stap ook gemaakt, maar na in de cel te zijn beland heb ik dat leven achter me gelaten. Het is de laatste jaren alleen maar erger geworden. Ik hoor nu om me heen dat er veel online word geronseld en jongeren heel jong een wapen in hun hand krijgen gedrukt.'

Sterk gemeenschapsleven

Op een steenworp afstand van de plek waar het lijk van de zeventienjarige jongen werd gevonden, bevindt zich in een oud gebouw de protestantse stichting La Fraternité. De witte winkelpui is versierd met rode bakstenen. Aan weerszijden hangen op de vervallen muren kleurrijke mozaïeken, gemaakt door kinderen uit de buurt. Boven de deur prijkt met grote witte letters de naam van de stichting. Het accent op de e lijkt te zijn vergeten. Bij binnenkomst stap je in een ruimte die aanvoelt als een oud klaslokaal. Het plafond is hoog, de

'Normaal word je met de nek aangekeken als je zegt dat je uit Belle de Mai komt'

ven zat. Maar ik was niet verbaasd toen ik hoorde dat hij in een film zou spelen. Dylan was altijd iemand die lef en humor had. Dat we hem op televisie zagen maakte ons trots. Normaal word je met de nek aangekeken als je zegt dat je uit Belle de Mai komt.'

Geweldsgolf

Van het positieve imago van Dylan Robert is weinig meer over. Deze maand werd bekend dat hij wordt vervolgd voor hulp bij een aanslag op een rivaliserende drugsbende, waarbij een veertienjarige jongen om het leven is gekomen. Een trieste dood, maar geen uitzondering in Marseille. Met 49 moorden en 118 gewonden gelieerd aan de lokale drugsoorlog was 2023 een

ewoners voor elkaar

muren zijn vergeeld en de tafels en stoelen zijn opgesteld in een rechte hoek. Hier geeft Anaïs Didier (63), geboren in de aangrenzende wijk Saint-Lazare, als vrijwilliger taallessen aan buurtgenoten die de Franse taal niet machtig zijn. 'In het centrum van Marseille hoor je soms flarden Arabisch op straat, maar in Belle de Mai hoor je af en toe een flard Frans', grapt Didier. 'Ik weet nog dat in mijn jeugd dit gedeelte van de stad Italiaans was. Nu wonen hier vooral mensen met een Noord-Afrikaanse afkomst. Maar in zekere zin is er weinig veranderd, want het is altijd een aankomstplek voor migranten geweest waar iedereen op zoek is naar een nieuwe familie en nieuwe netwerken. Dat maakt dit gedeelte van de stad ook zo mooi. Men wil met elkaar in contact komen en elkaar helpen om zo te overleven.'

De stichting beheert een gemeenschappelijke tuin en organiseert naast taallessen ook workshops om buurtbewoners te helpen bij het volgen van een opleiding of het vinden van een baan. Ook is er een keuken die wordt bestierd door vrijwillige koks die eten bereiden voor arme gezinnen. Dat is hard nodig in de wijk, die al jaren behoort tot de armste wijken van Frankrijk. La Fraternité is al meer dan 140 jaar actief in de wijk en leeft van gemeentelijke subsidie. De stichting telt drie betaalde krachten en ongeveer vijftig vrijwilligers. Didier: 'We zijn zeker niet de enige vrijwilligersorganisatie in de wijk. De wijk kent veel problemen, maar ook veel bewonersinitiatieven om de wijk leefbaar te houden. Het is een arme wijk, maar wel een wijk met een sterke gemeenschapszin.'

Rattenplagen en lekkages

De problemen in de arme wijken van Marseille zijn breder dan alleen de drugscriminaliteit. De stad kent grote uitdagingen op het gebied van volkshuisvesting. Veel woningen verkeren in deplorabele staat met alle risico's van dien. Bij de inwoners van Marseille staat de ineens-

storting van twee flatgebouwen in de Arabische wijk Noailles in 2018 in het geheugen gegrift. Er vielen acht doden. Vorig jaar april kwamen er in de aangrenzende wijk Camas wederom acht bewoners om het leven nadat een gebouw ten gevolge van een gaslek instortte. In de daaropvolgende decembermaand stortte een paar honderd meter verderop weer een gebouw in, waarbij zeven gewonden vielen.

Het ministerie van Gezondheid berekende dat 40.000 woningen in Marseille in een onbewoonbare staat verkeren. Omdat Marseille een groot gebrek heeft aan sociale huurwoningen – momenteel liggen er 41.000 onbeantwoorde aanvragen op de plank bij de gemeente – trekken bewoners van onbewoonbare woningen niet snel aan de bel. Ook Didier ziet dit probleem. 'Bij ons komen vaak buurtbewoners over de vloer die klagen over hun woning. Dan laten ze foto's zien van hun woning op hun telefoon, van lekkages, schimmel en soms zelfs ratten. Maar ze zijn vaak al blij dat ze een dak boven het hoofd hebben, dus houden ze hun mond.'

Volgens Fondation Abbé Pierre, wiens jaarlijkse onderzoeksrapporten naar de staat van volkshuisvesting altijd veel stof doen opwaaien, verkeren maar liefst 65 procent van de woningen in Belle de Mai in onbewoonbare staat. De wijk kent relatief weinig corporatiewoningen. De meeste woningen zijn in bezit van kleine private verhuurders, en dat doet wat met de wijk, ziet Mohamed. 'Vooral de *sans-papiers* (buitenlanders zonder verblijfsvergunning) vestigen zich in de wijk omdat ze niet voor een corporatiewoning in aanmerking komen. De private verhuurders van slechte woningen stellen meestal geen vragen. Ze willen gewoon hun maandelijkse huur innen zonder een cent aan onderhoud uit te geven. Zo zitten we in een wijk waar de meest kwetsbare bewoners allemaal bij elkaar wonen, in woningen die op omvallen staan.'

WOONGEBOUW IN BELLE DE MAI, MARSEILLE. BEELD: KARIM ABBARA

Bescherming van de menselijke waardigheid

Onlangs werd een amendement van de communistische senator Ian Brossat aangenomen die de 'menselijke waardigheid' van de *sans-papiers* in onbewoonbare huurwoningen moet beschermen. Brossat wijst op de vrees voor uitzetting en het gebrek aan kennis over de juridische mogelijkheden. Hij ziet dat deze bewoners daarom zelden aangifte doen tegen huisjesmelkers. In de hoop dit te kunnen faciliteren voorziet het amendement in het verstrekken van een verblijfsvergunning van een jaar aan *sans-papiers* die aangifte doen.

Brossat wist ook de rechtervleugel van de senaat te overtuigen en kreeg bovendien steun van de regering voor zijn amendement. De regeling sluit aan bij een bestaande voorziening voor slachtoffers van slavernij en mensenhandel.

Het drama in Noailles heeft het wetgevingsproces in Frankrijk versneld. In 2019 werd de wet zo aangepast dat de staat de huisjesmelkers in geval van een ontruiming niet meer schadeloos hoeft te stellen. En de Franse Code Pénal kent een specifiek strafrechtelijk verbod op de verhuur van woningen die 'niet compatibel zijn met de menselijke waardigheid'.

Huisjesmelkers riskeren een maximale gevangenisstraf van zeven jaar. Het openbaar ministerie in Marseille treedt steeds harder op tegen de zogenaamde *marchands de sommeil* (handelaren in slaap). Sinds 2019 zijn er meer dan 23 zaken voor de strafrechter gebracht en er staan er al elf gepland voor 2024.

Zo werd september vorig jaar een malafide huisjesmelker die actief was in Belle de Mai veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar. Hij zou onbewoonbare woningen met een ongedierteplaag hebben verhuurd aan alleenstaande moeders. Een van de moeders, die leefde van een bijstandsuitkering, had melding gemaakt van een ratten- en kakkerlakkenplaag. Het appartement was bovendien onvoldoende geïsoleerd en het toilet bevond zich in de keuken. 'Zodra het regent, zet ik emmers neer, want het water valt het huis in', verklaarde de bewoonster tijdens het proces.

Gentrificatie

Waar andere delen van Marseille gestaag veranderen onder gentrificatie, blijft Belle de Mai gevrijwaard van hippe tentjes. Dat heeft te maken met het gebrek aan voorzieningen, vertelt socioloog Claire Dupont via de telefoon. 'Belle de Mai ligt dicht bij het centrum maar is nauwelijks vatbaar voor gentrificatie omdat het gebrek aan voorzieningen de middenklasse afstoot. In andere arme wijken heeft de middenklasse de kans schoon gezien om goedkoop een grote woning aan te schaffen, maar in Belle de Mai durft men die stap niet te zetten. Er zijn geen fatsoenlijke scholen in de buurt waar de middenklasse zijn kinderen naartoe wil sturen. Bibliotheken en zwembaden ontbreken en het openbaar vervoer is er slecht.'

Culturele trekpleister

De caissières in de lokale supermarkt dragen een T-shirt met het embleem van de Olympische Spelen, maar verder is er in Belle de

Mai weinig dat aan de Olympische Spelen doet denken. In Marseille worden de olympische voetbal- en zeilwedstrijden georganiseerd, maar in Belle de Mai is geen toerist te zien. Paradoxaal genoeg kent de wijk met La Friche Belle de Mai een van de grootste trekpleisters van de stad. De oude tabaksfabriek is na zijn sluiting omgebouwd tot een cultureel instituut, waar exposities worden gehouden en feesten worden georganiseerd. Met een half miljoen bezoekers per jaar is het een succes gebleken. Maar de bezoekers doen de rest van de wijk niet aan, en de bewoners van Belle de Mai zijn niet in La Friche te vinden. Dupont: 'De exposities, vaak moderne kunst, interesseren de bewoners niet. En veel bezoekers hebben het gevoel dat ze verder niks hebben te zoeken in de wijk. Gelukkig heeft La Friche qua sportgelegenheid wel bijgedragen aan het welzijn van de bewoners. In Belle de Mai zijn nauwelijks sport- of speelplekken voor jongeren te vinden, maar La Friche onderhoudt op het terrein een aantal sportvelden waar jongeren uit de wijk gretig gebruik van maken.'

Voedselhulp

'Mijn vrijwilligerswerk doe ik met veel plezier', zegt Didier. 'De solidariteit in de wijk geeft me energie om ook mijn steentje bij te dragen. We zetten eens in de zoveel tijd als stichting noodvoedselhulp in waarbij we gezinnen in kaart brengen die onbekend zijn bij de instanties.

'In het centrum van Marseille hoor je soms flarden Arabisch op straat, maar in Belle de Mai hoor je af en toe een flard Frans'

Dan helpen we hun de maand door te komen. We worden dan van alle kanten geholpen. Door scholen, moskeeën, winkeliers. Op dat soort momenten merk je hoezeer de mensen om elkaar geven.'

Ook Mohamed ziet dat. 'Marseille is een harde stad, en dat is in deze wijk niet anders. Maar het is ook een betaalbare wijk waar je nog voor minder dan een tientje naar de kapper kan en waar je een bepaalde saamhorigheid hebt die je nergens anders vindt. De armen voeden hier de armen', zegt hij cryptisch. De bedelaar kan hier inderdaad rekenen op een muntstuk van een voorbijganger die er zelf ook sjofel uitziet. En de buschauffeur knijpt een oogje dicht als een passagier niet incheckt. Mohamed: 'Niemand is hier te beroerd om zijn buurman te helpen, en ondanks de moeilijke omstandigheden lopen we altijd met een lach op ons gezicht. Ook dat is Belle de Mai.' ●

BEELD: KARIM ABBARA

De Mikael van Bali heet Kocong

Ook op Bali worden kinderen uitgezet. Beelden van een zevenjarig blond Oekraïens jongetje met de bijnaam *Kocong* -puppy-, gingen viraal.

● EWOUT KLEI

Bali is in veel opzichten een paradijs. De gamelanmuziek die je hoort als je aankomt op het vliegveld in Denpasar, de mysterieuze maskers, de vele vele tempels, de stranden, het lekkere eten, de musea, de stranden en de vriendelijkheid van de locals. Geen wonder dat mensen uit alle delen van de wereld graag Bali bezoeken – van dikke gepensioneerd Australiërs tot luidruchtige Nederlanders en van rijke Indiërs die selfies maken bij bekende hindoe-tempels tot Javanen die even willen uitwaaien op het gezellige eiland vlak naast de deur.

Maar er is ook een andere kant. Armoede. Toenemende luchtvervuiling. Draconische anti-drugs-wetten. En *last but not least* het strenge immigratiebeleid. Bali is nu vooral beducht voor mensen uit Rusland en Oekraïne, die naar het paradijselijke eiland trekken om aan de oorlog te ontsnappen. Maar niet iedereen weet zich te gedragen. Eerder dit jaar werd een Oekraïense vrouw gearresteerd, die samen met haar negenjarige dochter een winkel had overval-

len. Bovendien rolde de Balinese politie een drugslab op. Een Rus, twee Oekraïners en een Indonesiër die tijdens deze operatie gearresteerd zijn, krijgen mogelijk de doodstraf. De Indonesische minister van Toerisme, Sandiaga Uno, deed daarom in mei een oproep aan de Russische en Oekraïense toeristen: respecteer onze wetten, regels en onze cultuur. Hij instrueerde de politie extra te letten op Russen en Oekraïners.

Misschien is dit ook wel de

BALINESE DANSERESSEN. BEELD: PIXABAY

‘Begin augustus was Bali in de ban van dit zevenjarige blonde jongetje uit Oekraïne’

reden waarom Kocong is gedeporteerd. Begin augustus was Bali in de ban van dit zevenjarige blonde jongetje uit Oekraïne. Op 8 augustus werden hij en zijn moeder op het vliegtuig gezet naar Qatar. Hun toeristenuisum was op 21 januari dit jaar verlopen. Ze verbleven meer dan 190 dagen illegaal op het eiland.

Het verhaal van Kocong doet

erg denken aan dat van Mikael, het elfjarige Armeense Amsterdamertje dat naar Armenië dreigt te worden teruggestuurd. Marjolein Faber kan Mikael helpen als ze dat wil, maar dat wil de PVV-minister natuurlijk niet. Ook Kocong moest het zonder hulp van de autoriteiten doen. Regels zijn regels. Zijn moeder had niet geprobeerd het visum van haar en haar zoon te verlengen. Ze waren daarom illegaal op het eiland. En moesten daarom uitgezet worden.

De menselijkheid kwam van de Balinezen en andere Indonesiërs. Kocong was de bijnaam die de Balinezen aan het Oekraïense jongetje gaven. Het betekent puppy. Hij werd zo genoemd omdat hij alleen door de straten zwierf, slechts gekleed in een korte broek, zonder shirt en zonder schoenen, en soms ook op de daken klom. Kocongs echte naam blijft geheim, de politie noemde hem bij zijn initialen BS en zijn moeder bij haar initialen SB. Een tijdlang waren BS

en SB onvindbaar, omdat ze waren ondergedoken bij Balinezen die medelijden met hen hadden gekregen. Maar op 1 augustus werden Kocong en zijn moeder eindelijk gevonden, en een week later werden ze gedeporteerd. Efficiency waar de PVV alleen maar van kan dromen.

De beelden die viral gingen op Indonesische sociale media toonden een drama. Kocong kreeg een warme knuffel van een dame met hoofddoek. Ze was van de immigratiedienst en moest haar werk doen, maar vond dit op dat moment toch erg lastig. Kocong werd emotioneel en wilde haar niet loslaten. Maar het moest. En een dag later doken nieuwe beelden op van Kocong en zijn moeder in Doha. Zullen ze naar Noorwegen gaan, waar Kocongs vader woont? Of worden ze naar Oekraïne gedeporteerd, een land waar het oorlog is?

Het interessante van het drama rond Kocong is dat de rollen hier zijn omgedraaid. Hier worden geen niet-witte mensen gedeporteerd door een Europees land, maar worden Europeanen een niet-westers land uitgezet. Misschien helpt dit de Fabers en Uno's van deze wereld om zich te realiseren dat vluchtelingen van elke kleur, religie en nationaliteit kunnen zijn, en dat medemenselijkheid een universele deugd is. ●

KOCONG EN ZIJN MOEDER WORDEN UITGEZET. BEELD: STILL SOCIAL MEDIA

Uit wraak bombardeerde Nederland

Op 6 mei 1949 bombardeerde de Nederlandse luchtmacht het huis van Kamal Firdaus' vader in het dorpje Merlung, op het Indonesische eiland Sumatra. Hierbij kwam Kamals oudere broer om het leven. Nu, 75 jaar later, hoopt Kamal dit levenslange trauma af te sluiten. Hij wil weten wie de piloten waren die het huis verwoestten. En met hen in gesprek gaan, als ze nog leven, of anders met hun kinderen of andere familieleden.

● EWOUT KLEI

Op dinsdag 13 augustus, vier dagen voor Onafhankelijkheidsdag, sprak ik met Firdaus in zijn woning in Yogyakarta, in Midden-Java. Zijn studeerkamer stond vol boeken. Aan de muren hingen verschillende fotolijstjes, met foto's van dierbare familieleden.

Ook van zijn vader Muhammad Thaib Fachruddin, die op Sumatra de Nederlanders had bevochten tijdens de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog. Op een foto zag ik hem staan met de Indonesische legeraanvoerder Abdul Harris Nasution, die met zijn slimme guerrillatactieken het Nederlandse leger in de verdediging drong.

Maar het waren niet de militaire avonturen van zijn vader waarover Kamal wilde praten, maar over het bombardement.

De datum van deze aanval was bijzonder, vertelde Kamal, want deze vond plaats een dag voor de zogenoemde Van Rooijen-Roemverklaring. Op 7 mei 1949 sloten onderhandelaars Jan Herman van Roijen en Mohammed Roem namens Nederland en de Republiek Indonesië een wapenstilstand. Nederland en Indonesië zouden alle vijandigheden beëindigen en later dat jaar een conferentie in Den Haag beleggen, over het overdragen van de soevereiniteit van de Indonesische archipel aan de Republiek Indonesië. Maar een dag voordat de wapenstilstand inging, voerde de Nederlandse luchtmacht nog even een bloedig bombardement uit op het huis zijn Kamals vader, waar een hoofdkwartier van het Indonesische leger op Sumatra was gevestigd. Militair gezien maakte het allemaal niets meer uit, Nederland wist dat de oorlog niet meer gewonnen kon worden. Het was een laatste wraakactie. Eentje waarvan de wonden driekwart eeuw later nog steeds niet zijn geheeld.

Verenigde Staten waren woest

Om dit zinloze bombardement te begrijpen is wat meer historische context nodig. 1949 was het bloedigste jaar uit de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog. Op 19 december 1948 begon Nederland met Operatie Kraai, de tweede zogenoemde Politieele Actie, in de Indonesische geschiedschrijving Agresi Militer Belanda 2 (Tweede Nederlandse Militaire Agressie) genoemd. Hoewel Nederlandse parachutisten Yogyakarta veroverden en de republi-

keine leiders Soekarno en Hatta gevangen namen, was de actie allesbehalve succesvol. De Verenigde Staten waren woest en eisten dat Nederland met de Indonesische leiders zou onderhandelen, met als einddoel een vrij en onafhankelijk Indonesië.

Maar ook militair gezien was Operatie Kraai geen succes. Ja, het Nederlandse leger had heel Java en delen van Sumatra veroverd op de Republiek Indonesië, maar Indonesische verzetsstrijders waren de bergen ingetrokken of hielden zich schuil in de dorpen, van waaruit ze een bloedige guerrillastrijd begonnen die Nederland niet kon winnen. Het Nederlandse leger vond het lastig om Indonesische militairen van burgers te onderscheiden. Het gevolg was structureel extreem geweld tegen Indonesische burgers. Zowel vermeende verzetsstrijders als onschuldige burgers werden zonder scrupules doodgeschoten, en hun huizen en dorpen werden zonder pardon verwoest. Militairen die hun kameraden voor hun ogen hadden zien sneuvelen of die enorm gestrest waren door het constant aanwezige gevaar, waren sneller geneigd de trekker over te halen en onschuldige mensen te doden.

Nauwelijks media-aandacht

In tegenstelling tot de Vietnamoorlog en Israëls oorlog tegen Gaza was er nauwelijks media-aandacht voor de koloniale oorlog in Indonesië. Het Nederlandse leger wilde geen pottenkijkers en probeerde nieuws over massamoorden in de doofpot te hou-

DE VADER VAN KAMAL FIRDAUS

nd het huis van Kamals vader

RIJSTVELDEN OP SUMATRA. BEELD: PIXABAY

‘Het was een laatste wraakactie’

den. Het Nederlandse publiek had daarom vrijwel geen weet van wat er in Indonesië plaatsvond en stond daarom – uitzonderingen als de communisten en kritische geesten als Vrij Nederland-hoofdredacteur Henk van Randwijk daargelaten – achter ‘onze jongens’ in de Oost. Pas in de laatste tien, vijftien jaar weten we als Nederlands publiek steeds meer over wat er echt is gebeurd.

Het bombardement op het

huis van Kamals vader was geen incident, maar symptomatisch voor het optreden van het Nederlandse leger dat – zo beschrijft de jonge historicus Christiaan Harinck in zijn proefschrift – uitgang van de doctrine ‘zoeken, aangrijpen en vernietigen’.

De Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog kent grote tragedieën – waarvan de moordpartijen van kapitein Raymond Westering en zijn Depot Speciale Troe-

pen in Zuid-Sulawesi en het bloedbad van Rawagede de bekendste zijn – en tal van kleinere. Ik hoop dat Kamal Firdaus de verantwoordelijke piloten en ook hun meerderen weet op te sporen, opdat hij deze tragische

geschiedenis eindelijk kan afsluiten. ‘Ik heb geen hekel aan Nederlanders’, verzekerde Kamal mij. ‘Maar het kolonialisme is een misdaad geweest waarvoor Nederland rekenschap moet afleggen.’ ●

KAMAL FIRDAUS IN ZIJN WOONKAMER. BEELD: EWOUT KLEI

Samira Dahmani: ‘De Rif voelde

In de televisieserie *Verhalen uit de Rif* reist Samira Dahmani (40) voor de eerste keer naar de Marokkaanse Rif, de geboortegrond van haar ouders. ‘Ik wilde zien waar ze geboren zijn.’

● FRANK DE WILT

In de eerste aflevering van *Verhalen uit de Rif* toont presentatrice Samira Dahmani foto's van haar vader: een knappe jongeman die ondeugend in de camera kijkt. De foto's zijn genomen in Amsterdam en in Chaabi, de Marokkaanse geboorteplaats van Samira's vader.

De meeste Nederlandse Marokkanen komen uit het Rif-gebied, zo ook de vader van Samira Dahmani. Samira zelf is geboren in Nederland; ze is een trotse Amsterdamse. Samen met regisseur Hassnae Bouazza reist Samira in het NPO-programma *Verhalen uit de Rif* naar de geboortegrond van haar vader,

een ruig en bergachtig gebied in het noorden van Marokko.

De serie voor de publieke omroep is de eerste televisiekus voor de veertigjarige Samira. In het dagelijks leven is zij horeca-ondernemster. ‘Hassnae benaderde mij. Ik had er meteen alle vertrouwen in dat het met haar een mooi programma zou worden’, zegt Samira. De serie volgt Samira op haar reis naar het vaderland om zichzelf te ontdekken en beter te begrijpen.

Heb jij jezelf ontdekt?

‘Voor een deel is dat zeker gebeurd. Alle gesprekken die ik in Marokko voerde, de mensen die ik ontmoette, maar ook de Riffijnse rituelen en gebruiken die ik tegenkwam, heb ik als kind ervaren. Dat raakte mij op dat moment. Dan komen de herinneringen en het jeugdsentiment bij mij naar

‘Zetten alle pubers zich niet tegen hun ouders en hun cultuur af?’

boven. In Marokko merkte ik dat de Riffijnse cultuur mij niet alleen aanspreekt, maar dat ik daar ook onderdeel van ben.’

Toch was er een tijd dat Samira niet zoveel had met haar

Marokkaanse roots en deze weg-drukte. ‘Zetten alle pubers zich niet tegen hun ouders en hun cultuur af?’ vraagt ze zich af, zoekend naar een verklaring. ‘Toen ik jonger was, dacht ik: daar komen ze weer met hun wierook. Nu ik ouder ben, merk ik hoe mooi die rituelen zijn. Dat ze betekenis aan het leven geven en het leven zelf verrijken. Dat het onderdeel is van mijn identiteit.’

Wat maakt identiteit belangrijk?

‘Identiteit is jouw DNA, al je gelaagdheden. Dat kun je niet ontkennen. Mijn ouders zijn Marokkaans. Ik ben in Nederland geboren, maar ik heb geen blond haar en blauwe ogen. Natuurlijk ben ik mij dan bewust van mijn identiteit. Om die cirkel rond te krijgen, wilde ik heel graag terug naar de herkomst van mijn ouders. Om te zien waar ze geboren zijn, en om te ervaren hoe het er voor hen uitzag. In de serie noemen we dit het pellen van de granaatappel, pitje voor pitje.’

Toen Samira klein was, bracht ze de familievakanties door in Fez, niet in de Rif. ‘Dat

SAMIRA DAHMANI. BEELD: JEFRIJ ROTHUIZEN

als thuiskomen'

SAMIRA DAHMANI. BEELD: JEFIM ROTHUIZEN

**'Identiteit is jouw DNA,
al je gelaagdheden. Dat kun je
niet ontkennen'**

kwam omdat de wegen slecht waren en mijn vader ons daarvoor wilde behoeden', zegt Samira. Het maakte dat ze, toen

ze haar vader twaalf jaar geleden begrooft, voor het eerst in Chaabi in het Rifgebergte kwam. Voor de serie keerde ze terug. 'Het

voelde als thuiskomen, en het is een speciale plek waar ik absoluut vaker naartoe wil.'

Traditioneel gezien is de Rif een patriarchale samenleving, waarin mannen een dominantere positie innemen. Echter, *Verhalen uit de Rif* laat een andere kant zien. Vrouwen spelen een belangrijke rol in de serie. Samira belooft dat vrouwen in de laatste aflevering een nog groter podium krijgen. 'In deel drie laten we het toekomstperspectief zien en alle veranderingen die er in het gebied gaande zijn.'

Dat maakt de serie meer dan een eenvoudig reisverslag. Het is een diepgaande verkenning van de cultuur en identiteit van een

regio die van groot belang is voor veel Marokkaanse Nederlanders.

Henna

Inmiddels is Samira weer thuis in haar geliefde Amsterdam. Het is niet zo dat zij nu dagelijks met Rif-fijnse gebruiken bezig is. Toch komt dat bij belangrijke gelegenheden wel degelijk naar voren. 'Mijn zusje heeft haar derde kindje gekregen. Dan vraag ik aan mijn moeder wanneer we de baby henna geven. Ik heb dat als klein kind ervaren, en ik wil dat mijn nichtje dat ook voelt.' •

Alle afleveringen van de serie zijn terug te kijken via NPO Start.

Süvari Öztürk: 'Ik zie dat mijn m

SÜVARI ÖZTÜRK TREEDT OP IN THEATER ZUIDPLEIN IN ROTTERDAM, 31 AUGUSTUS 2024. BEELD: SÜVARI ÖZTÜRK

Süvari Öztürk is een Turks-Nederlandse zanger die Anatolische rockmuziek maakt. In zijn politiek geëngageerde album *Enkaz* neemt hij het Turkse regime op de korrel. 'Ik sluit mijn ogen niet voor het onrecht in Turkije.'

● TAYFUN BALCIK

Op zaterdag 31 augustus gaf Süvari Öztürk in het uitverkochte Theater Zuidplein in Rotterdam een denderend concert voor honderden voornamelijk Turks-Nederlandse bezoekers. Hij

mengt traditionele Turkse folklore met moderne rockmuziek. 'Dat ging super,' zegt Öztürk. 'Ik kan er nog lange tijd van nagenieten.'

Trad je voor het eerst op in Nederland?

'Nee, zeker niet. Maar mijn

ensemble en ik keken er wel met veel enthousiasme naar uit.'

Ik heb je album beluisterd en je interviews gelezen. Mijn eerste gedachte was: 'Oh, dit is een van onze Turkse rockers.' Hoe ben je in de Anatolische rock terechtgekomen?

muziek hoop geeft'

het vrije, energieke en kleurrijke karakter van het moderne. Het behoud van volksliederen vind ik belangrijk. Daarin liggen onze historie, normen en waarden geborgen. Het is de taak van maatschappelijk betrokken songwriters om deze erfenis te beschermen en de huidige verhalen in eigentijdse, maar pas-

en liep in mijn eigen stilte te midden van het straatgeraas.'

Ah, je kent ook de Nederlandse klassiekers. Maar toch zing je in het Turks, en ook in het Grieks, hoorde ik.

'Jazeker. In mijn vwo-jaren had ik, wat toen zo genoemd werd, een talenknobbel, en heb ik

twee zussen, van elf en dertien jaar, verdronk in de Egeïsche Zee, op de vlucht voor het onrecht van het huidige Turkse regime. (Ze werden door de Turkse staat vervolgd vanwege vermeend lidmaatschap van de Gülenistische beweging, die in Turkije categorisch verantwoordelijk wordt gehouden voor de coup poging in 2016, red.) Uiteindelijk waren het de Griekse mensen die hun bleke lichamen uit het water hebben gehaald. In Turkije werd hun dood destijds als het ware toegejuicht. Ik vind het nog steeds een van mijn meest terechte en oprechte beslissingen om de nagedachte-nis van Feridun Maden en zijn familie op deze manier een plek te geven in mijn muziek.'

'Ik leefde in stille bewondering voor het mooie land Turkije'

sende, vormen te gieten.'

Wie zijn je helden uit de Anatolische folklore?

'Mijn grootste inspiratiebronnen zijn artiesten die, net als ik, hun inspiratie putten uit het maatschappelijk realisme en pleiten voor rechtvaardigheid. Namen als Cem Karaca, Ahmet Kaya, Zülfü Livaneli en Mahsuni Şerif zijn daar enkele voorbeelden van.'

Sommige liedjes ademen ook de status van het vreemdelings-zijn, gurbet. Voel jij je een vreemdeling in Nederland?

'Ik ben in Nederland geboren, opgevoerd, heb hier mijn opleiding gevolgd en mijn leven opgebouwd. Ik citeer graag de dichter Jan Prins:

Te Rotterdam ben ik geboren onder de adem van de Maas

zowel de Nederlandse als de Duitse literatuurgeschiedenis geleerd. Hoewel ik het als een voorrecht beschouw om in dit prachtige land te wonen als een gelukkige, goed geïntegreerde en goed opgeleide burger, voel ik me eerlijk gezegd niet verbonden met één specifieke nationaliteit. Als ik het toch een naam moet geven, zou ik mezelf een Turkse Nederlander noemen. Maar in plaats van mijn focus te leggen op nationaliteit, richt ik me op het mens-zijn en vooral op het streven om een goed mens te zijn. De tweede song van mijn album heet dan ook *Derdim insandır benim* (de mensheid is mijn zorg, red.)'

'Wat betreft het Grieks: mijn liedje, *Feridun, ach pedi mou*, heb ik in twee talen gezongen. Het gaat over een achtjarig jongetje, Feridun Maden, dat in november 2017 samen met zijn ouders en

Tragisch. Maar hoe zit het met gurbet, zie je dat zelf ook zo?

'Naar mijn mening zou *sürgün*, oftewel ballingschap of verbanning, een betere benaming zijn. In mijn muziek verwerk ik voornamelijk geëngageerde thema's. In sommige liedjes vertel ik de verhalen van gezinnen die onrecht hun huis en haard hebben moeten verlaten en helaas levensgevaarlijke routes niet hebben overleefd. Wat betreft het vreemdeling zijn, kan ik het volgende zeggen: ik ben geboren als eerste kind van een vader die in 1978, op achttienjarige leeftijd, als gastarbeider naar Nederland kwam, en een moeder die in 1980, als weeskind op vijftienjarige leeftijd werd uitgehuwelijkt.'

Een situatie van armoede dus?

'Nederland bood toentertijd meer kansen dan een dorpie hoog in de Anatolische bergen, dus kwamen ze hierheen samen met mijn opa en oma. Hun jaren tachtig gingen voorbij met heimwee naar thuis, hunkerend naar de zeldzame bezoeken die slechts om de twee of drie zomers mogelijk waren. Elke heenreis werd gekenmerkt door een steeds gro-

'Wat mooi dat je dat zo verwoordt. Het maakt me blij dat mijn muziek op de juiste manier overkomt en als 'onze' wordt omarmd. Ik denk dat dit genre in mijn aard ligt. Enerzijds houd ik vast aan de traditionele Anatolische klanken en volksliederen; anderzijds heb ik een progressieve, liberale en soms opstandige kant.

Wat bedoel je?

'Ik laat het diepgaande, sentimentele en simpele karakter van het traditionele samengaan met

ter wordend verlangen en tranen, die alleen maar in hevigheid toenamen naarmate de afstanden korter werden en het moment van hereniging naderde. Het is moeilijk te ontkennen dat de muziek van iemand die zijn kindertijd in deze omgeving heeft doorgebracht, altijd vergezeld zal zijn van de melancholie van het verre thuis, en dat deze gevoelens onbewust zullen doorklinken in de muziek.'

Oké, gurbet is duidelijk. Nu sürgün. De Turkse politieke situatie, de onvrijheden, spelen een grote rol in je album *Enkaz*. Hoe is dat gekomen?

'Eerlijk gezegd hield ik me, tot grofweg mijn studietijd, weinig bezig met de Turkse politiek. Ik leefde in stille bewondering voor het mooie land Turkije. Ik voelde me verbonden met de taal en cultuur. Nog steeds. Jarenlang zag ik de mensen in Turkije grotendeels als tolerant en liefdevol, met een oprechte glimlach op hun gezichten.'

Het romantische idee over Turkije, dat veel immigrantenkinderen hebben over het land van herkomst.

'Ja, maar opgroeiend in Nederland hoor je ook andere verhalen. De officiële geschiedenis van het land hield veel verborgen. Onder de glimlachjes gingen stille kreten schuil. Volkeren zijn onterecht verbannen, dorpen

verrieden elkaar, sloten hun ogen voor het lijden van anderen en eigenden zich hun bezittingen toe. Dit is helaas in Turkije de harde en zware realiteit geweest voor vele Armeense, Koerdische en alevitische dorpen. Denk aan Diyarbakır, Der-sim, Madımak, Maraş, Çorum, Cizre en helaas nog veel andere plekken.'

deren en zwangere vrouwen, verpieteren zonder reden in de gevangenis. Sommigen sterven in hun cel of door marteling.'

In Turkije lijkt er geen genade te zijn voor mensen die zich tegen de staat zouden hebben gekeerd. Hoe kijk je daarnaar?

'Ik denk dat die mensen het onrecht, de corruptie en onderdrukking door het heersende regime zat zijn. Helaas zien sommige jongeren, die hun hoop en levenslust hebben verloren, zelfmoord als enige uitweg. Voor gezinnen die gedwongen worden te kiezen tussen deze ellende of ballingschap, is het leed dat ze tijdens hun vlucht moeten doorstaan al een drama op zich. Het aantal mensen dat in de Egeïsche Zee of de Maritsa-rivier (*Meriç* in het Turks) is verdronken, is onbekend. Ik beschouw het als een verachtelijk drama voor de mensheid.'

'Helaas zien sommige jongeren zelfmoord als enige uitweg'

geplunderd en verbrand. Jonge zielen opgesloten en gestorven in eenzame cellen. Kinderen vermoord, artiesten en intellectuelen levend verbrand. Buren

Hoe kwam je tot dat inzicht?

'Tijdens mijn studietijd, en ook daarna, kwam ik met mijn muziek geleidelijk in bredere kringen. Ik ontmoette alevitische en Koerdische jongeren die een andere kijk hadden op de Turkse geschiedenis. Daarnaast hoorde ik in die tijd dat mijn grootouders de achtergelaten kinderen waren van verbannen Armeense dorpelingen uit Centraal-Anatolië.'

Zo...

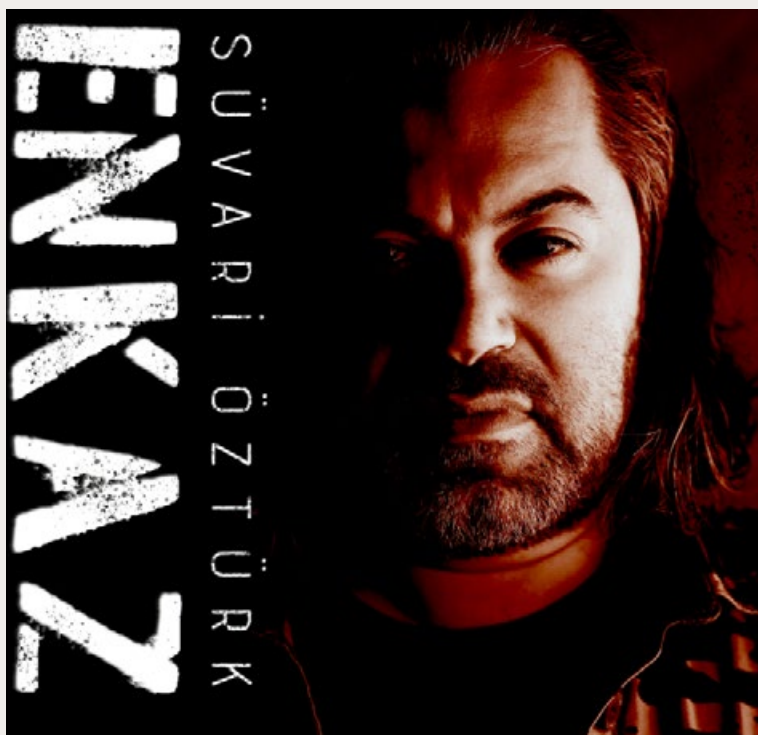
'Ja, inderdaad, dit heeft natuurlijk iets met me gedaan. Traditionele volksliederen die wij hier 'consumeerden' bleken jammer genoeg bloedige herinneringen aan het verleden te zijn, getuigen van diepe tragedies. Helaas zijn er geen lessen getrokken. Honderdduizenden mensen worden in het hedendaagse Turkije ten onrechte als landverrader of terrorist bestempeld en verliezen zonder reden hun baan en brood. Onschuldige mensen, zoals ouderen die op de rand van de dood leven, of moeders met kin-

Je neemt het voor ze op. Ben je niet bang dat je daardoor ook een doelwit wordt van de Turkse staat?

'Helaas hebben we lange tijd gezien dat niemand voor deze onschuldige mensen opkwam. Zoals Shakespeare in zijn 66e sonnet uitdrukt, is de kunst, en vooral de muziek, verstomd geraakt door angst. Maar ik steek mijn kop niet in het zand en laat mijn muziek achter als getuige van het onrecht. Ik zie dat dit hoop geeft en opluchtend werkt voor onderdrukten. Ik wil dat de wrede heden die onschuldige mensen vandaag de dag worden aangedaan, niet worden vergeeten en dat zulke tragedies nooit meer worden herleefd.'

Even tussendoor: heb je er ooit aan gedacht om een ander soort muziek te maken? Waarom heb je bijvoorbeeld geen Turkse rap gemaakt, zoals Cartel?

'Ik houd me kennelijk vast aan

traditionele volksliederen die *türkü* worden genoemd, waarbij de zang wordt begeleid door het Turkse snaarinstrument *bağlama*. Dit vormt voor een belangrijk deel de basis van Ana-

misbruikt, dat het leidt tot sociale fragmentatie. Het woord *enkaz* betekent ruïne en is de titel van mijn belangrijkste protestlied. *Enkaz* is een reflectie van de omstandigheden in

haat, egoïsme, hebzucht, afgunst en verdeling. In dit lied vestig ik de aandacht op schendingen van mensenrechten, met een bijzondere nadruk op de rechten van kinderen. Ik neem een duidelijke en protesterende houding aan tegen deze misstanden en omschrijf daarbij ook hoe politiek islamisme van het huidige regime in Turkije het geloof misbruikt.'

Oké, ben je nog wel in staat om naar Turkije te reizen?

'Na de Gezi-opstand in 2013 begon het politieke landschap, en daarmee ook de politieke en sociale dynamiek, sterk te veranderen. De repressie nam toe; andersdenkenden werden zelfs vanwege een kritische tweet gearresteerd. De coup poging op 15 juli 2016, die volgens mij niet is ontstaan en gedaan zoals het huidige regime blijft indoctrineren, heeft deze situatie alleen maar verergerd. Derhalve vind ik het op dit moment wijs en ver-

antwoord om als schrijver van protestnummers voorlopig even te wachten met een bezoek aan Turkije. Ik kijk er uiteraard naar uit om in de toekomst ook concerten in Turkije te geven.'

Om positief af te ronden: wie is je favoriete Turkse volksmuziekartiest en waarom?

'Voor mij is het heel moeilijk om een artiest als idool of favoriet op te noemen. Ik luister veelal naar Cem Karaca, Ahmet Kaya en Zülfü Livaneli. Vooral de modernere benaderingen van traditionele volksliederen vind ik leuk om naar te luisteren. Muziek die geen realisme bevat, bijna niets vertelt en puur om commerciële redenen is geproduceerd, beter gezegd in elkaar is geflanst, sla ik liever over.'

En je favoriete Nederlandse artiest?

'Het nummer dat ik graag beluister is *Laat mij in die waan* van Guus Meeuwis.' ●

'Ik steek mijn kop niet in het zand en laat mijn muziek achter als getuige van het onrecht'

tolische rock. Ik streef ernaar om in mijn muziek altijd mezelf te zijn en trouw aan mijn eigen kern te blijven.'

Met andere woorden, rap past niet bij jou?

'Nou, dat zou ik niet zo stellen. Hoewel ik er weleens naar luister, denk ik niet dat ik een goede rapper zou zijn. Afgelopen zaterdag heb ik wel twee Turkse rappers uit België uitgenodigd, Grifon en Berkus, en met hen mijn podium gedeeld. Uiteindelijk gaat het mij om de houding die een artiest aanneemt, welke ideeën en gevoelens in de muziek worden uitgedrukt, en dat de muziek perfect past bij de aard of persoonlijkheid van die artiest, als een jasje dat voor hem is gemaakt.'

Terug naar de traditie. In een van de nummers van je album *Enkaz* gebruik je islamitische bewoordingen (vertaald: 'Hypocrieten en tirannen, in schijngebed zo wijs, hebben de gebedshuizen zo'n lot verdiend?'), waar ik wel even van opkeek. Wat bedoel je hiermee?

'Ik probeer een oprechte en integere moslim te zijn, en ben er tegen dat het geloof zo wordt gepositioneerd en uitgebuit of

hedendaags Turkije en een opsomming van wat volgens mij het huidige regime in de afgelopen jaren teweeg heeft gebracht. Het weerspiegelt hoe menselijke waardigheid, rechtvaardigheid, liefde, respect en cohesie zijn geruïneerd en plaats hebben gemaakt voor onwetendheid,

VAN LINKS NAAR RECHTS: BERKUS, SÜVARI ÖZTÜRK EN GRIFON. BEELD: SÜVARI ÖZTÜRK

Advocaat: financiële steun aan Isra

De lobbygroep Christenen voor Israël ligt onder vuur vanwege de financiële steun aan de illegale Israëlische nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever. Advocaat Reinout Sterk: 'Christenen voor Israël kiest er welbewust voor misdaden tegen menselijkheid te sponsoren.'

● EWOUT KLEI

Advocaat Reinout Sterk heeft op 12 augustus namens Muslim Rights Watch Nederland en de 30 maart-beweging van de Vlaamse publicist Dyab Abu Jahjah aangifte gedaan tegen Christenen voor Israël en Israel Heartland, evenals hun bestuurders, donateurs en sponsors. Ook heeft hij aangifte gedaan tegen het aan Christenen voor Israël verbonden Israël Producten Centrum B.V., dat producten uit de illegale Israëlische nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever verkoopt.

Waarom is er aangifte tegen Christenen voor Israël gedaan? Wat doet de organisatie dat strafbaar is?

'Op 19 juli 2024 heeft het Internationaal Gerechtshof in Den Haag, het hoogste juridische orgaan in de wereld, een baanbrekende uitspraak gedaan. Het hof heeft bepaald dat Israël een aantal misdrijven tegen de menselijkheid pleegt, tegen het Palestijnse volk. De kern is: door de Israëlische bezetting van Palestijns gebied heeft Israël zich tot agressor gemaakt. Het Internationaal Gerechtshof heeft alle Palestijnse gebieden die sinds 1967 door Israël worden bezet illegaal verklaard.

De Israëlische bezetting wordt gefaciliteerd door geweld en dreiging van geweld. Daar komen twee misdrijven tegen de menselijkheid uit voort. Enerzijds dat Israël haar burgers naar bezet gebied verplaatst. Anderzijds dat Palestijnen door Israël van hun grondgebied

worden verdreven. Daar komt nog bij dat uit de uitspraak blijkt dat Palestijnen anders behandeld worden dan Joodse burgers. Palestijnen hebben minder rechten, ze worden gemarginaliseerd. Het Hof gebruikt de bijhorende term niet, maar bevestigt in feite dat Israël apartheid realiseert. En ook dat is een misdaad tegen de menselijkheid.'

'Starbucks en McDonalds gaan niet zo ver als Christenen voor Israël'

En hoe raakt dat Christenen voor Israël?

'Christenen voor Israël kiest er welbewust voor, en blijft daar na de uitspraak van het Hof van 19 juli mee doorgaan, om die zojuist genoemde misdaden tegen de menselijkheid te sponsoren. Als zij Israël willen steunen, dan mag dat. Maar zij kiezen er heel welbewust voor om juist de Israëlische aanwezigheid in Palestijnse gebieden, die dus illegaal is verklaard, financieel te ondersteunen. Ze ondersteunen dus met geld misdaden tegen de menselijkheid. Dat maakt hen medeplichtig.'

Waar bestaat die financiële steun uit, behalve uit de producten uit de illegale nederzettingen die Christenen voor Israël via het Israël Producten Centrum verkoopt?

'Christenen voor Israël steunt de illegale nederzettingen op meerdere manieren. Ze verstrekken ook geld voor afscheidingsmuren, helmen, kogelwerende vesten, drones en beveiligingscamera's. Al deze spullen worden geleverd aan Israëlische kolonisten die Palestijns gebied stelen en bezet houden. Christenen voor Israël speelt in dit gebeuren een vrij actieve rol. De

organisatie heeft een miljoenenbegroting.'

In hoeverre kun je Christenen voor Israël juridisch gezien verantwoordelijk houden voor wat de staat Israël doet?

'Door heel direct financiële steun te verlenen, maken ze zichzelf medeverantwoordelijk aan de agressie die de bezetting is. Ze kiezen er welbewust voor specifieke financiële steun te verlenen aan misdaden tegen de menselijkheid.

Kijk, multinationals als Starbucks en McDonalds liggen nu onder vuur, omdat ze – meer in algemene zin – het Israëlische leger sponsoren. Maar ze gaan niet zo ver als Christenen voor Israël. Ze sponsoren geen landroof. Ze betalen geen drones of beveiligingsmuren.'

Ook is er aangifte gedaan tegen Israel Heartland. Wat voor strafbaars doet deze organisatie?

'Israel Heartland steunt verschillende projecten om illegale nederzettingen op te bouwen in 'Judea en Samaria'. Ze betalen mee aan de installatie van hekwerk, alarmen en camera's en ondersteunen ook diverse Israëlische bouwproducten in de bezette gebieden. Dat doen ze, omdat ze uit theologisch-fundamentalistische redenen overtuigd zijn dat deze gebieden tot het Joodse volk behoren. Die opvatting is problematisch, want in strijd met het internationaal recht. Helemaal nu. Het Internationaal Gerechtshof heeft immers pas verklaard dat alle Israëlische nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever illegaal zijn.'

Maar beide pro-Israëlische organisaties steunen Israëlische kolonisten niet met wapens en munitie, toch?

'Dat weten we niet. De aangifte die ik heb gedaan is op basis van de informatie die Christenen voor Israël en Israel Heartland zelf hebben prijsgegeven. Ze zijn heel transparant over deze illegale activiteiten. Of ze ook medeplichtig zijn aan andere misdrijven moet onderzocht worden.'

Is deze transparantie niet onverstandig?

'Voor zover ik het begrijp moet Israël volgens de betreffende interpretatie van de Bijbel ook de bezette Palestijnse gebieden bezitten, als voorwaarde voor de dag des oordeels om in te treden. Volgens diezelfde theorie zullen vervolgens de Joden met de toorn van Jezus geconfronteerd worden, wat die ideologie nogal cynisch en machiavellistisch maakt.'

Israël maakt je medeverantwoordelijk

In de tekst staat ook dat er aangifte wordt gedaan tegen de donateurs en sponsors van Christenen voor Israël. Maar kun je dit wel doen? In hoeverre zijn zij – juridisch gezien – verantwoordelijk voor wat Christenen van Israël doet?

‘Iedereen heeft een verantwoordelijkheid. Als je een bepaalde organisatie steunt met donaties, dan moet je je wel een beetje verdiepen in wat er met je geld gebeurt. Je hebt dus een onderzoeksplicht. Daarnaast is het al heel lang bekend dat Israëlische nederzettingen in bezet gebied illegaal zijn. Daar is eigenlijk wel consensus over, zelfs vanuit het Amerikaanse standpunt.

‘En tot slot, sinds de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof van 19 juli, is het glashelder dat de Israëlische nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever illegaal zijn. Dat weet je als sponsor van Christenen voor Israël of Israel Heartland. Als je begaan bent met Israël, dan komt dat voor uit een bepaalde interesse, een bepaalde betrokkenheid. En als je die interesse en betrokkenheid hebt, dan kan je deze uitspraak niet ontgaan zijn. Als je er dan desondanks toch voor kiest om je ogen te blijven

REINOUT STERK. FOTO: ARJEN OTTEMA

‘Israël wordt nog steeds te zeer de hand boven het hoofd gehouden’

sluiten, voor het feit dat de organisatie die jij sponsort illegale nederzettingen ondersteunt, dan doe je dat willens en wetens.’

In de aangifte staat natuurlijk geen strafeis, dat is aan het

Openbaar Ministerie. Maar waar zit u aan te denken? Een boete voor donateurs? Iets anders?

‘Het OM bepaalt inderdaad wie er vervolgd wordt. Als ik het voor het zeggen had, dan kregen alle donateurs een taakstraf, waarbij ze in

gesprek zouden moeten gaan met Palestijnse vluchtelingen. Waar overigens ook genoeg christenen tussen zitten. Maar dat is wensdenken. Het gaat mij er om dat mensen zich realiseren dat hun gedrag consequenties heeft. Ik hoop van ganser harte dat ze stoppen met het financieren van misdrijven tegen de menselijkheid.’

Maar ben u niet bang dat u hiermee het tegenovergestelde bereikt? Dat de achterban van Christenen voor Israël en Israel Heartland radicaliseert?

‘De radicalisering is al toegeslagen. Als je meent dat jouw interpretatie van de Bijbel boven het geldende recht gaat, dan voldoe je aan de

definitie van radicalisering.’

Gelooft u dat de aangifte tot een veroordeling zal leiden? En wat voor strafeis zal er komen, denkt u?

‘Ik heb geen idee hoe OM hiermee om zal gaan. Maar op basis van mijn ervaringen als advocaat heb ik vertrouwen in de integriteit van het OM. Tegelijkertijd is deze aangifte een bijzonder geval, dus het is lastig om een goede inschatting te maken.’

De nieuwe Nederlandse regering, met daarin de PVV, is erg pro-Israël. Is de timing van uw aangifte wel verstandig? Het maatschappelijk klimaat zit u

niet bepaald mee.

'Het maatschappelijke klimaat is enorm verstoord na 7 oktober. Onze vorige minister-president, Mark Rutte, is hier medeverantwoordelijk voor. Hij legde de nadruk op Israël's recht van zelfverdediging. Maar vlak na de gebeurtenissen van 7 oktober waarschuwden experts al dat Israël het oorlogsrecht aan het schenden was. Er volgden publicaties van allerlei ngo's en VN-instanties over de misdaden van Israël.

'Daarna kwam de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof, dat Israël's oorlog in de Gazastrook de plausibiliteit van genocide met zich meedraagt. Ook werd duidelijk dat de Israëlische propaganda, waarmee Israël's buitenproportionele reactie is verkocht, allemaal gelogen was. Ik doel op de veertig onthoofde baby's, baby's in ovens, levend verbrande slachtoffers et cetera. Hierdoor zijn de Israëlische misdaden onderbelicht gebleven. We hopen met dit soort aangiftes juist dat er meer aandacht komt voor de structurele schendingen van het recht door Israël. En dat het publieke debat zich daar meer op zal richten.

'Israël wordt nog steeds te zeer de hand boven het hoofd gehouden en ook de Nederlandse media gaan mee in dat frame. Medialogica speelt een niet te onderschatten rol in hoe de oorlog aan ons voorgeschoteld wordt, en als gevolg daarvan hoe wij daarover denken. Let maar eens op de berichtgeving: Israëlische slachtoffers zijn 'gedood' of vermoord, maar bij Palestijnen zijn de slachtoffers 'omgekomen' of iets dergelijks. Bij Israëlische slachtoffers gaat het om 'kinderen', bij Palestijnse slachtoffers om 'minderjarigen'. De Israëlische slachtoffers worden geregeld bij naam en toenaam genoemd, van hen worden persoonsbeschrijvingen gegeven en dergelijke. De Palestijnse slachtoffers blijven alleen maar cijfers. Het is echt beangstigend hoe kritiekloos ook Nederlandse vermeende kwaliteitsmedia zich door

de hasbara (Israëlische propaganda, red.) laten leiden.

Ten slotte: kunnen we straks ook een aangifte verwachten tegen Forum voor Democratie vanwege steun aan Rusland? Of tegen Denk vanwege steun aan Erdogan?

'Het gaat om hier twee dingen. De bewijsvraag enerzijds en de mate van medeplichtigheid anderzijds. Om met de bewijsvraag te beginnen: de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof van 19 juli heeft een hele sterke juridische bewijskracht, waardoor nu onom-

misdaden tegen de menselijkheid.'

Reactie van Christenen voor Israël

'Advocaat-stagiair Reinout Sterk plaatste enkele weken geleden op zijn LinkedIn-pagina een aangifte die hij zou hebben gedaan namens twee organisaties tegen Christenen voor Israël (CvI). In de aangifte baseert hij zich op onjuiste berichtgeving over CvI, gecombineerd met een niet-bindend advies van het Internationaal Gerechtshof. De aangifte is erop gericht de goede naam van de stichting te schaden door laster, halve waarheden en

teem, zoals je die op elke willekeurige middelbare school in ons land vindt. De overige zaken die de heer Sterk noemt, heeft hij kennelijk gebaseerd op eerdere foutieve berichtgeving, zonder dit goed te checken. Het overige van onze giften gaat jaarlijks naar kwetsbare groepen in Israël en de Palestijnse gebieden: zowel naar Joodse als Palestijnse projecten. Onze activiteiten in de betwiste gebieden richten zich kort samengevat op hulp voor arme gezinnen en op vredesinitiatieven tussen Joden en Palestijnen. We bidden dat Palestijnen en Joden in vrede kunnen samenleven, en daar zetten we ons ook voor in. Dat doen we vanuit onze overtuiging dat we oog hebben voor de medemens in nood.

'Deze aangifte zien wij als de voortzetting van een lastercampagne die al langer aan de gang is. Niet zo lang geleden (februari 2023) plaatste Iran Christenen voor Israël op een sanctielijst. Sinds die tijd, met name sinds 7 oktober 2023, heeft onze stichting regelmatig te maken met intimidatie, laster en bedreiging. En nu dus deze loze aangifte, bedoeld om media-aandacht te genereren.

'We vinden het eeuwig zonde dat de energie van pro-Palestijnse actiegroepen verspild wordt aan pesterijen aan het adres van CvI of andere organisaties die noodhulp verlenen in Israël. Beter zouden zij hun energie besteden aan hulpverlening waar de Palestijnse bevolking op de Westelijke Jordaanoever daadwerkelijk iets aan heeft.

'Christenen voor Israël houdt zich in al haar activiteiten volledig aan de Nederlandse wetgeving. Onze jaarcijfers zijn openbaar en transparant. We verantwoorden ons hiervoor naar onze 50.000 donateurs. We hebben er daarom alle vertrouwen in dat het OM deze ongegronde aangifte niet serieus zal nemen en daarom de zaak niet-ontvankelijk zal verklaren.' ●

Israel Heartland is ook benaderd voor een reactie op het interview, maar heeft niet gereageerd.

'Palestijnse slachtoffers blijven alleen maar cijfers'

stotelijk vaststaat dat Israël sinds 1967 in bezette gebieden misdaden tegen de menselijkheid pleegt. Andere kwesties zijn niet op zo'n manier juridisch vastgesteld, met zoveel bewijskracht.

'En dan de medeplichtigheid: je morele of politieke steun uitspreken voor een misdrijf, dat haalt niet de drempel van medeplichtigheid. Welbewuste financiële sponsoring is een ander verhaal. Want als je daartoe overgaat dan ben je op zo'n constructieve manier de daders van het misdrijf aan het helpen, dat je je schuldig maakt aan strafrechtelijke medeplichtigheid. Christenen voor Israël en Israel Heartland steunen misdrijven in de bezette gebieden. Dat is wat anders dan gewoon geld overmaken naar de bankrekening van Israël. Deze donaties zijn specifiek bestemd voor het bevorderen van

hele leugens, die in dit interview nog eens uitgebreid worden geëtaleerd en aandedikt.

'Waar het in de bewuste aangifte onder meer over gaat, is een eenmalige gift van 25.000 euro aan dorpen in zogenoemd C-gebied. Deze C-gebieden vallen volgens de – nog steeds geldende – Oslo-akkoorden onder Israëlisch bestuur. De gift is bovendien gegeven maanden voordat het advies door het Internationaal Gerechtshof in juli 2024 werd uitgebracht. We hebben deze donatie gedaan kort na 7 oktober, toen er logischerwijs veel angst was onder de inwoners voor een herhaling van de Hamas-terreur van 7 oktober.

'De gift is enerzijds gebruikt voor de helft van een consumentendrone die je in Nederland bij elke electronicawinkel kunt kopen en anderzijds voor een camerasys-

‘De hoofddoek is een trotse en bewuste keuze’

Het idee dat de hoofddoek een teken van onderdrukking is, komt voort uit onwetendheid en vooroordelen, vindt Emine Öncü.

● EMINE ONCU

In de moderne samenleving wordt de hoofddoek vaak geassocieerd met onderdrukking en achterlijkheid. Dat is een misvatting. In een wereld waarin persoonlijke vrijheid en zelfexpressie centraal staan, is het verwonderlijk dat de hoofddoek nog steeds zo vaak verkeerd begrepen en bekritiseerd wordt. Voor veel vrouwen is de hoofddoek een symbool van geloof, identiteit, en persoonlijke overtuiging, maar het wordt vaak ten onrechte gezien als een teken van onderdrukking. Dit misverstand doet niet alleen de persoon tekort, maar negeert ook de diversiteit en rijkdom van menselijke ervaringen.

De hoofddoek is geen keten die vrouwen gevangen houdt, maar een kroon die hun eer en waardigheid benadrukt. Het idee dat de hoofddoek een teken van onderdrukking is, komt voort uit onwetendheid en vooroordelen. In plaats van vrouwen te beperken, geeft de hoofddoek hen juist de vrijheid om voorbij oppervlakkige schoonheidsnormen te kijken. Het is een manier om controle over hun eigen lichaam terug te nemen en te zeggen: ‘Mijn waarde zit niet in mijn uiterlijk, maar in mijn innerlijke kracht en geloof.’

Elke vrouw die ervoor kiest om een hoofddoek te dragen, doet dit vanuit een diepe persoonlijke overtuiging. Deze keuze is net zo geldig als het kiezen van kleding die past bij iemands smaak of het volgen van een levensstijl die aansluit bij iemands waarden. Voor de ene vrouw is de hoofddoek een geestelijke plicht, voor de andere

BEELD: PIXABAY

‘De hoofddoek is als een canvas waarop elke vrouw haar eigen verhaal schildert’

een culturele traditie, en voor weer een ander een manier om bij een gemeenschap te horen. Wat de reden ook is, het is haar eigen keuze, en van niemand anders.

De hoofddoek is als een canvas waarop elke vrouw haar eigen verhaal schildert. In een tijd waarin individuele rechten en vrijheden worden gevierd, is het

belangrijk dat deze principes worden toegepast op alle vormen van zelfexpressie, inclusief de keuze om een hoofddoek te dragen. Voor veel vrouwen is het dragen van een hoofddoek een bewuste en trotse keuze, vergelijkbaar met een sporter die zijn uniform draagt uit eer voor zijn club. Deze vrouwen kiezen ervoor om hun

geloof en identiteit te tonen, zelfs als dit leidt tot misverstanden of kritiek. De hoofddoek is een teken van hun innerlijke strijd en overwinning.

Het is tijd om anders naar de hoofddoek te kijken. In een wereld die steeds spreekt over democratie en vrijheid, mogen vrouwen die een hoofddoek dragen niet worden gemarginaliseerd. Respect voor de keuze om een hoofddoek te dragen betekent ook respect voor de islam en de waarden die daarbij horen. In een tijd waarin verschillen worden gevierd, is het belangrijk om de religieuze overtuigingen van moslims te waarderen en te erkennen als onderdeel van onze samenleving. Echte vrijheid omvat ook de vrijheid om je geloof openlijk en trots te uiten. ●

dK.Academie

voor €29,95 p.m.

Maandelijks
opzegbaar

dK.Academie is de community van lezers van het crossmedia-platform *de Kanttekening*.

Als actieve members staan we maandelijks stil bij een actueel of relevant thema, zoals terrorisme, geld, modern China of de Nederlandse rechtsstaat. Het gekozen thema ondersteunen we met het volgende:

- Maandelijks een boek uit de reeks *Elementaire Deeltjes* van Amsterdam University Press, waarover het *Nederlands Dagblad* recenseert: 'beter dan Google en Wikipedia samen', ter waarde van € 15,00 per titel.
- Toegang tot de luistercolleges van Home Academy ter waarde van € 12,50 per maand.
- Een abonnement op het maandblad van *de Kanttekening* inclusief digitale toegang ter waarde van € 12,95.
- Toegang tot maandelijkse meet-ups met boeiende sprekers en schrijvers, inclusief één introduc e per keer.
- Interessante kortingen op culturele evenementen, films, theaters, musea, concerten, optredens en exposities.

Bovendien besteden we in *de Kanttekening* uitgebreid aandacht aan het thema van die maand. Je leest dan stukken van bekende en minder bekende schrijvers, allen experts in het desbetreffende vakgebied.

Word nu onderdeel van dK.Academie voor slechts € 29,95 per maand.

In samenwerking met:

